

SÖRMAN, PY

Särlinge : (byn på slätten) : av Py Sörman

Bonnier

1926

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- * Få samma utseende och känsla som med originalet!
- * Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- * *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- * *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- * Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

598

Roman.
Sv.
o

SÄRLINGE

BYN PÅ SLÄTTEN

AV
PY SÖRMAN

STOCKHOLM - ALBERT BONNIER

2711101

12

12

12

12

12

PY SÖRMAN
S Ä R L I N G E
(BYN PÅ SLÄTTEN)

THE
SARLINC
MAY 18 1870

SÄRLINGE

(BYN PÅ SLÄTTEN)

AV

PY SÖRMAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

SÄRLINGE

ÖZSÄTTEN

BY SÖRMAN

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1926

INTRODUKTION.

Byn är så liten. Den finns inte angiven på kartan. Inte ens som en flugfläck. — Den består bara av en kyrka, ett dussin gårdar, en handelsbod, ett mejeri och en hållplatsstation vid en bibana.

Särlinge heter byn. — På slätten ligger den, omgiven av fula, fruktsamma åkrar — bebyggd med fula hus och bebodd av fula människor. — Sådant är första intrycket man får.

I mörka senhöstkvällar, då vinden far fram över slätten, då blir byn till en grå gyttning av hus. — I tidiga vårkvällar, när vinden är tyst, och månen lyser över markerna, då är byn svart, som en silhuett mot brun bakgrund. Då tjuta ugglorna i den lilla grandungen vid kyrkan. Ett klagande, längtande ljud. Då prasslar det i fjolårslöven. Ingen vind har rört dem. Ingen levande har trampat på dem. Men ändå prassla de. — Kanske någon av de döda går fram över dem — som en vind så lätt.

När sommarens sol står över slätten, då får byn färg. Somliga hus lysa röda, andra vita. Handelsboden ensam är målad i guldockra. — Då blomma gladioler, pioner och dalior i varje trädgårdstappa — då faller över människornas ansikten ett skim-

mer, som gör dem vackra. En kort sommar varar det. Sen är hösten där igen med stritt regn och tjutande blåst över bruna åkrar och gulblekta ängsmarker.

Människan är ett vanedjur. Hon kan leva nästan var som helst — hon kan reda sig ett bo mitt ute på den trista slätten, och vara där alltid, alltid — utan att längta bort. Hon kan vänja sig vid den grå vardagen och låta den bli sitt liv. Hon kan försaka, utan att veta om, att hon försakar. Ty det grå livet har blivit till vana.

— — —

Stora landsvägen går fram genom Särlinge by. Och invid den ha gårdarna klämt ihop sig. Till och med de små stugorna i byns utkanter pressa sig tätt inpå den, för att åtminstone få en smula med av livet, som drar förbi. En dammsky över de låga fönsterrutorna av någon farande bil. En skymt av stora världen.

Men kyrkan är sig själv nog. Den vänder resolut bakkelen åt trafikleden. Den vill inte se, inte ha något med. Må tiden förändras bäst den vill. Kyrkan stannar kvar där den stod för några hundra år sedan. Att gå framåt och förändras är osäkert och riskabelt. — Den som står stilla, har en säker position.

Mitt emot kyrkan ligger handelsboden som en skinande glad apelsin. Och i dörren står handlaren, Sandelin, och ler mot hela världen. Han är svenskamerikan, och hans tal är späckat med

amerikanska glosor — inte engelska, för all del — det är inte hälften så fint, ty var man vet att England inte ligger så far away som Amerika. — Come along, säger han till alla, som gå förbi, och han ler med guld i tänderna och skramlar med klockkedjan, så berlockerna hoppa.

Men den, som oftast går därförbi, hörsammar sällan hans maningsrop. Hon nickar bara och linkar vidare. Det är halta Mina med brokig schallett och en klar, brun droppe under näsan. När hon skrattar, klyver sig ansiktet i två halvor, och man ser in i ett stort, tomt gap, där en enda, kvarglömd undertand sticker upp som ett torn. — Halta Mina har sällan ärende till handelsboden, men desto oftare till prästgården. Nästan dagligen linkar hon uppför allén till det vita huset. Hennes lytta ben slänger, och hennes stackars kropp vickar från ena sidan till den andra. Hon liknar en grotesk karikatyr, där hon går. — Men ingen i byn tänker på det. Man är van att se henne. Och hon själv är också van. Hon är född lytt.

Prästgården vänder inte baksidan åt allfarvägen, som kyrkan gör. Men den har dragit sig tillbaka från vägen ett gott stycke. Den ligger på förnämt avstånd och ser världen på långt håll — det minskar alltid proportionerna. — Det vita huset är större än de andra i byn. Trappan, som leder upp, är bredare, rummen äro större än annorstädes. Och kyrkoherden själv, herr Isak Ollén, tar emot sina besökande, som en kung tar emot sina undersåtar.

Men hans person är inte helt kunglig. Ett grovt ansikte, en satt figur och påsiga kläder. — Hur som helst — han är aktning värd. Han har arbetat sig upp från fattig vallpojke till den han nu är. Inte kan han väl rå för, om han på vägen råkat glömma, att det rike han sökte, inte borde vara av denna världen. — Han är bara människa, han som de andra. — I Särlinge har han verkat i tio år och vunnit både vänner och fiender. Den mest hängivna bland vännerna är nog halta Mina. Och den mest fanatiska bland fienderna är Olaus i Bjersarp, storbonden, vars gård krupit ett stycke från de andras, ett stycke uppåt vägen, där den lyser med röda gavlar och vita fönsterluckor.

Handelsboden och mejeriet ligga i byns centrum. Invid mejeriet ligger skolan, en lång, röd byggnad, och lärarbostaden, en liten, gråblå villa.

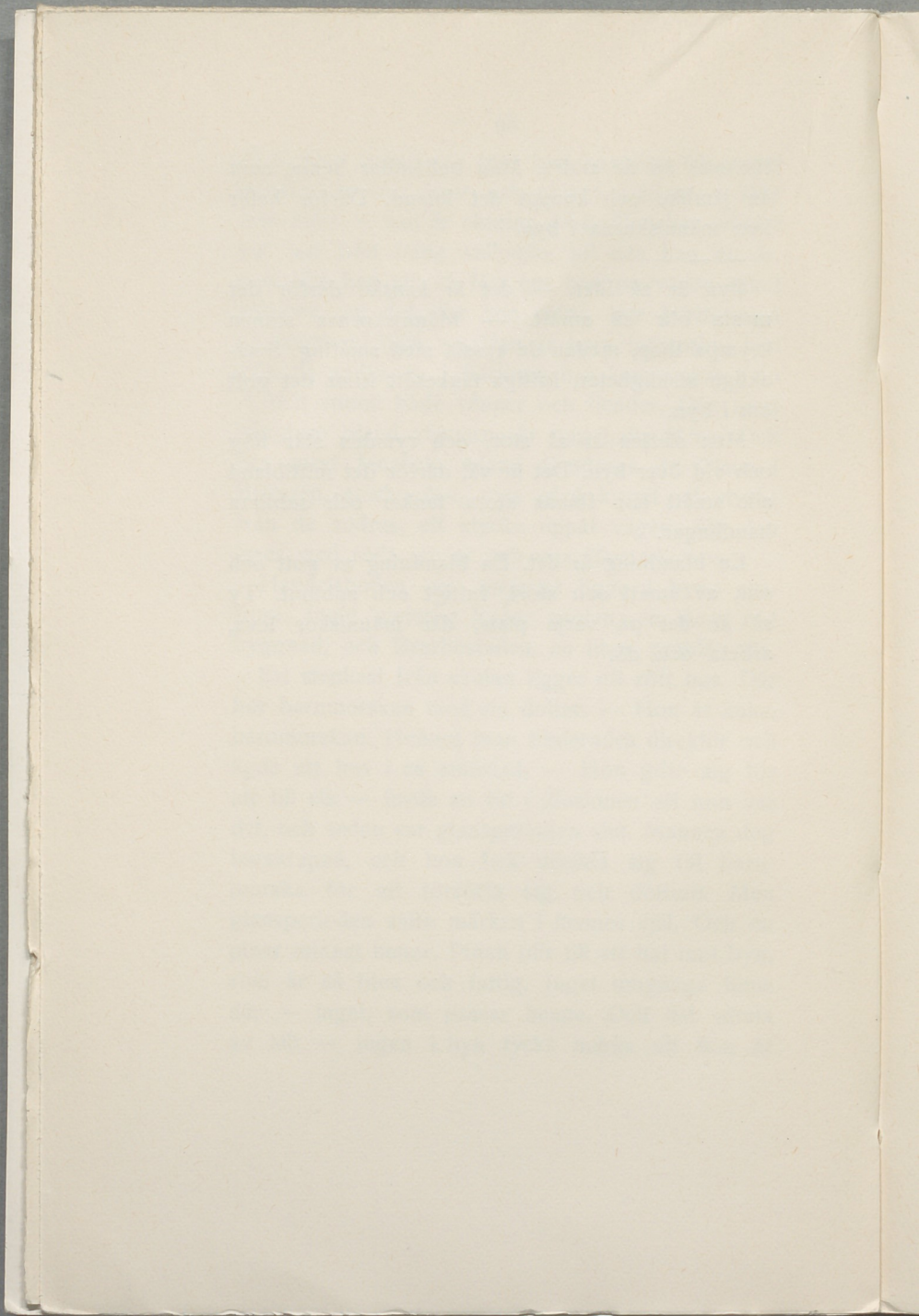
Ett stenkast från skolan ligger ett rött hus. Där bor barnmorskan med sin dotter. — Hon är änka, barnmorskan. Hennes man titulerades direktör och ägde ett hus i en småstad. — Hon gifte sig för att bli rik — levde en tid i illusionen att hon var det, och sedan var glansperioden slut. Mannen dog barskrapad, och hon fick utbilda sig till barnmorska för att försörja sig och dottern. Men glansperioden satte märken i hennes själ. Och nu pinar minnet henne. Pinan blir till ett hat mot byn, som är så liten och fattig. Inget umgänge finns där — inget, som passar henne. Och det värsta av allt — ingen i byn tycks märka att hon är

för mer än de andra. Man behandlar henne som en jämlike och knappt det ibland. Därför hatar hon människorna i byn.

— — —
Byn är så liten — det är kanske därför det mesta blir så smått. — Människornas sinnen krympa ihop, medan de syssla med småting. Småaktiga stridigheter, futtiga tänkesätt finns det gott om i byn.

Men slätten är så stor, och rymden står hög och vid över byn. Det är väl därför det mittibland allt smått kan finnas stora tankar och sublima handlingar.

En blandning är det. En blandning av gott och ont, av smått och stort, futtigt och sublimt. Ty så är det på varje plats, där människor leva, arbeta och dö.

I.

Fast Särlinge by var så liten och oansenlig, höll den sig med två dagliga tidningar.

En liten bondby ute på slätten — och två tidningar, det är ju inte så illa — eller hur? — Men det var inte tidningar av det vanliga slaget med svarta bokstäver på vitt papper. Det var tidningar av kött och blod. Det var vandrande nyhetsbyråer. Halta Mina var den ena — som tidning den mest spridda, ty hon gick ur hus i hus, när hon inte satt hos kyrkoherde Ollén och bikade — andras synder.

Nummer två var fru Eriksson, barnmorskan. Men hon gick inte omkring — hon höll hov — om vintern i sitt röda hus och om sommaren i sin lilla trädgård.

Skillnaden mellan de två tidningarna var alltså den, att den ena fick man hemburen, men den andra fick man uppsöka. Sen berodde det ju på, vilken man valde. Kanske tog man båda — den ena först, den andra sedan. — Egentligen var där en liten skillnad till. Tidningen halta Mina var en smula enkel. Den nöjde sig med fakta. Men tidningen fru Eriksson var full av liv och fantasi. Den färglade, utlade — förlorade sig i gissningar.

De båda tidningarna konkurrerade — alltså avskydde de varandra. De hade ingen gemensam »T. T.», men ändå inträffade det ganska ofta, att de ungefär samtidigt serverade samma nyheter.

Som nu till exempel. — »Nu», var en grann, nyckfull aprildag med drivande molntappar och klarblå himmelsflikar — med vita sippor intill gärdesgårdarna och vårarbetet i gång ute på markerna.

Halta Minas nyheter voro två: Kyrkoherde Ollén låg i influensan, hade förkyllt sig i söndags, då kyrkvärden glömt att elda i kyrkan. Stackars kyrkoherden! Och det, efter den bästa predikan en andans man någonsin hållit.

Så det andra. Mindre viktigt för byns välfärd, men ändå tillräckligt för att serveras i spärrad stil: Handlare Sandelin skulle ta emot en fröken från staden. Alma, Sandelins äkta hälft, hade egenhändigt svarat på en annons, där en fröken sökt passande ställe på landet för att vila sig en tid. Och fått svar, att personen i fråga skulle komma. Där var stora pengar för Sandelin att förtjäna. Alma hade tänkt att fröken skulle fråga efter priset. Och under stora själskval hade hon beslutat hugga till en nästan djärv summa: femtio kronor i månaden för mat och logi. Men den där stadsfröken hade förekommit henne med en fråga: — kunde hon vara nöjd med hundrafemtio per månad? — Sandelin hade egenhändigt svarat ja. Men pennan skalv av glädje i hans hand, då

han skrev svaret. Alma satt bredvid och vred sina händer. Hundrafemtio?! Det var inte stort bättre än stöld, tyckte hon. — I alla fall fick man lov att ha mat därefter. Stekt kyckling och gurka och vispgräddade och bakverk. Oj, oj, oj! Hur skulle hon våga ta emot en så förnäm gäst, som skrev och frågade, om det var nog med hundrafemtio — — —?!

Sandelin log ett gyllene leende och tröstade sin kära maka. — De hade ju ingen skuld. Det var den här fröken Claesson, som själv gjort anbudet. Hon fick stå för det. Och för resten. Om hon fick både stora rummet och verandan och god mat och en sup till söndagsmiddan, så inte hade hon väl något att beklaga sig över?

— — —

Fru Eriksson stod vid drivbänken i sin trädgård och sådde. Hon hade halvvantar på händerna mot solbrännan, som hon fruktade. På huvudet satt en sammetshatt, som en gång kostat trettio riksdaler, men som nu slokade av förnedring. Fru Erikssons magra ansikte, som så underligt kontrasterade mot hennes fylliga figur, var övertäckt av små klara svettddroppar. Hon beslöt att vila sig ett slag. Hon gick in i huset, in i sängkammaren, där dottern satt och tjurade över en bok. — Greta, sade hon, sätt på kaffet, och se efter om där kommer någon på vägen!

Dottern reste sig motvilligt. Hennes ansikte var blekt mellan finnarna och kroppen var tung och

ovig. Hon masade sig ut i köket och fumlade med kaffekitteln.

Modern såg efter henne och suckade. Det for en tanke genom hennes huvud, en bitter tanke. Hon hade hoppats så mycket — hoppades kanske än — då och då, i ljusare stunder. Ett gott parti — karriär. Om Greta ändå varit mer lik henne själv, då hon var ung! — Då hade hoppet varit större — då kunde förnedringen vändas i upphöjelse — och hon kunde få vända ryggen åt denna ömkliga håla, Särlinge. — Men herregud! Herregud! Hon såg åt köket och suckade än en gång. Ibland, som nu, var det för ohjälpligt. Hon kunde inte undgå att se hur ful flickan var. Hur olycksaligt behaglös. — Bar hon skulden — hon och hennes avlidne man? Eller hon ensam? Hade hon festat för mycket — dansat för mycket, snört sig för hårt — just den tiden? — Det var en fråga, hon helst inte ville svara på. Hon gick bort till fönstret och såg ut.

— Här kommer främmande, Greta. Sätt fram kaffe och en flaska likör — grön — den jag gjorde i julas, hör du.

Hon gick slappt bort till köksbordet och slog vatten i ett fat för att tvätta av händerna.

Då det var gjort, stod kaffet och likören på bordet.

Fru Eriksson såg än en gång ut genom fönstret. Därpå tog hon raskt en kopp, fyllde den till hälften med likör och drack ur den i ett tag. — Det

gjorde gott — var just vad hon behövde för att komma i humör igen. Hon log, då hon gick ut på trappan. Hon ropade åt vägen:

— Kom in ett slag — vi har just kaffet färdigt!

Och så höll fru Eriksson hov. Och delade ut sina nyheter.

Kyrkoherden var sjuk. Man sade, att han förkyllt sig, men hon visste bättre. Han var sjuk av förargelse. — Hade de hört hans predikan i söndags? Hade de hört hur han gick åt Olaus i Bjersarp? — Å, hon visste hela historien.

Olaus var sjuk, det var visst och sant — hade legat i svår influensa, början till lunginflammation. Inte hade han bett prästen komma! — Men prästen hade gått dit ändå — av egen drift. Hade gått dit för att uppfylla skriftens ord: »Dem I förlåten synderna, dem varda de förlåtna, men dem I behållen synderna, varda de behållna.» Och nog var ett visst och säkert: — det var inte för att förlåta, som prästen gått dit! Nog kunde prästen vara bra på sätt och vis, men ädelmodig var han inte. Och Olaus var hans ovän sen gammalt. Är man ädelmodig, sätter man väl inte klacken på sin slagna fiendes bröst. Men är man det inte, så — — — . Nå, alltnog, Olaus hade rest sig i sängen och visat prästen på dörren. »Vi får talas vid, när jag blir frisk», hade han sagt.

Men prästen ville inte gå. — Då hade Olaus kastat täcket åt sidan och gjort en rörelse, som om han egenhändigt ämnat kasta ut den andre.

Och då gick kyrkoherde Ollén. Gick raskt mot dörren och försvann. Han hade väl sett en skymt av Olaus knutna nävar och väldiga armmuskler. Och förstått, att gubben hade rätt mycket krafter kvar ännu, trots den tunga, rosslande andhämtningen. — Men i söndags togs skadan igen. I predikstolen är man säker. Där får man inte svar, som på sockenstämmorna. Där är helgad plats, och bara en har rätt att föra ordet. Och kyrkoherden talade om obotfärdiga syndare, som trotsa Herrens tjänare ännu, när döden har dem i sin hand och helvetet väntar. — Han citerade den obotfärdiges ord, han beskrev, han tecknade en bild, så tydlig att ingen kunde misstaga sig om vem den föreställde. Varenda en kände igen storbonden, Olaus i Bjersarp. Hans fiender gladdes — hans vänner togo anstöt och buro fram varje ord till sjuklingen.

Och redan på måndagsmorgonen stod en axelbred gubbe med silvervitt hår utanför prästgården. Han knackade på, och dörren öppnades av den förskrämda prästfrun. Hon ville mota ut honom, men blev själv inmotad. Olaus i Bjersarp tålde inga hinder på sin väg. Han steg in — rakt in i sängkammaren — ty prästen hade inte stigit upp ännu. Och så voro rollerna ombytta. — Vad Olaus sagt och gjort var inte så gott att veta. Men vad det sen var — prästen blev liggande där han låg. Förargelsen och grämelserna gjorde honom sjuk.

Fru Eriksson lämnade endast tveksamt den för-

sta nyheten för att övergå till den andra. En sådan godbit, som Olaus strid med prästen fick man minsann inte varje dag.

Nyheten nummer två var mindre och tamare. En storstadsflicka skulle komma och bo hos Sandelins. Marianne Claesson hette hon, och hundra-femti i månaden hade hon erbjudit att betala för sig. — Nå, den saken hade fru Eriksson klar för sig. När en flicka från staden annonserade efter inackordering på landet, då hade det troligen gått på tok för henne.

Hon smålog hemlighetsfullt och slog upp likör åt sina gäster. Medan hon läppjade på sitt eget glas, förklarade hon lugnt:

— Det är nog mig hon behöver, när allt kommer omkring. Fast nog tycker jag Sandelins kunde sagt mig det själva. Jag gissade det ju ändå. Men se, Alma, hon är en kropp för sig. Så tystlåten och enfaldig som ett spån!

Gästerna tego storögda och läppjade på det konstiga gröna giftet, som smakade så sött och gott.

Och fru Eriksson drack ur sitt glas, gjorde plikt-skyldigast en grimas och sade:

— Usch, vad det är starkt. Det är egentligen alldeles för starkt så här mittpå förmiddagen. Man blir yr i huvudet av det. Och jag, som skall så färdigt i alla mina drivbänkar!

Drivbänkarna blevo signalen till uppbrott. Gästerna troppade av, och fru Eriksson återvände till sitt arbete.

2. — *Sörman, Särlinge.*

Men den tjuguariga Greta, som blivit röd mellan finnarna, då hon hörde talas om stadsflickan, som det gått på tok för, skyndade sig att slå upp ett glas likör och tömma det på stående fot.

Med en liten, behaglig känsla av yrsel bar hon bort kaffekoppar och kittel. En vagn körde förbi ute på vägen och hon pressade ansiktet mot rutan för att se bättre. Hästarna voro från Bjersarp — hon kände väl igen dem. Och den, som körde, var Olaus son, Jan. Han var jämnårig med henne, men hon tänkte, att han visst såg lite äldre ut, än han var. Hon såg på honom genom rutan. Han var smärt och stark och hade ett ansikte som en indian. — De hade lekt tillsammans förr i världen.

Vagnen körde förbi och försvann, men Greta stod kvar med pannan mot rutan. Hon kände sig så besynnerlig till mods. Hon längtade, men visste inte vart — ville gråta, men visste inte varför. Det var något, hon saknade — saknade gränslöst. — Men vad?

Och som de flesta andra människobarn någon gång gjort, stod barnmorskans fula stackars dotter och led och grubblade över ett stort problem: det, att man rakt ingenting vet om sig själv. — Utanför rutan var det sol och vår. Men inom henne själv var allt kaos. Ett kaos av dunkla, förvirrande önsknningar och begär. — Hon skulle vilja springa efter den där vagnen och se Jan. Hon skulle önska, att han bjöd henne åka. Att sitta bredvid honom en stund — — —? Nej, det vore inte nog.

Men om han slog armarna om henne och kysste henne — — —. Å! — Hon vände sig bort från fönstret och kände sig glad, ängslig och skamsen på en gång. — Hur kunde man tänka så där! Jan var ju bara en bondpojke — hon var dotter till en direktör — och hennes mor skulle väl slagit ihjäl henne, om hon bara vetat — om hon bara anat hennes tankar.

Det smög sig över henne ett tungt missmod. Långsamt gick hon tillbaka till sin bok. Hon öppnade den och läste: »Han tog henne i sin famn och drog henne allt närmare intill sig. Hon kände hans heta andedräkt mot sin hals och såg hans ögon lysa av passion» — — —

Lilla Greta blev röd i ansiktet, lade undan boken och blundade hårt, medan hon försökte tänka sig in i att hjältinnan var hon själv — och han, som höll henne i sin famn var — — — Vem? — Jan! — Ja, kanske!

— — —

Solen sken över Särlinge, sken över ängar och åkrar, och över människorna — onda som goda.

I alla fönster, som vette åt vägen, fanns det ansikten bakom rutorna. Och i barnmorskans fönster var det två i en ruta.

Sandelins hade skaffat skjuts och kört till stationen för att hämta sin inackordering. Nu kom skjutsen igen — en koffert med skinande namnplåt bakpå vagnen och en varelse i päls där framme.

Nu höllo de framför det brandgula husets trappa, och varelsen steg ur.

— Se, sade fru Eriksson innanför sin ruta, se så rund hon är! Vad var det jag sade!

Hennes dotter teg och rodnade.

Men Alma, Sandelins maka, skyndade nedför sin trappa för att välkomna. Hennes snälla ansikte sken av svett och förlägenhet.

— Välkommen, välkommen! sade hon och neg. Välkommen och var så god och stig in! Sandelin tar in kofferten och väskan. Stig in, stig in!

Fröken från staden log och nickade och följde uppmaningen.

— Jaså, detta är fru Sandelin? Tack, för att jag fick komma.

— Tack själv, men var snäll och kalla mig Alma, det är jag van vid, ser fröken.

Marianne Claesson — Särlinge stora nyhet för dagen, steg uppför trappan totalt omedveten om sin egen vikt och betydelse. Hon var naiv, som stadsbarn äro, och trodde följaktligen att ingen i världen hade reda på hennes ankomst till Särlinge mera än hennes värdfolk.

Hon tog av pälsen och hatten. Hon stod där och såg sig omkring, gossaktigt smal i sin mörka förmiddagsklänning. Hennes nacke såg späd och böjlig ut under det shinglade håret — hennes kinder voro skära och vita och munnen röd, som en liten blomma. Ett par grågröna ögon tittade nyfiket och vaket på allt omkring.

Men Alma Sandelin var som fallen från skyarna. Hon stod stum och såg på sin stadsfröken. — En sån liten docka, tänkte hon, en sån liten porslinsdocka! Man vet ju knappt om det är pojke eller flicka. Men skör är den säkert, och får aktas väl!

Genom Almas huvud passerade tankar på stekta kycklingar, vispgrädde, fet nymjolk och bakverk av alla slag. Men tankarna voro inte längre skräckblandade — de voro fyllda av en robust, moderlig ömhet för denna besynnerliga, bräckliga varelse, som anförtrotts i hennes vård.

— Fru Sandelin, sade varelsen, eller skall jag verkligen säga Alma? — jag är så tacksam för ni tog emot mig, och jag hoppas ni inte ska få för mycket besvär av mig.

— Å, fröken!

— Ja, jag är van att klara mig själv. Det vill säga, hemma har de kanske skämt bort mig lite — jag är enda barnet.

— Och frökens pappa är rik, kan jag tro?

Det var ingen nyfikenhet i frågan — bara en liten underton av vördnad, som kom flickan att le.

— Pappa är verkställande direktör i ett bolag, och — och har kanske pengar — det vet jag så lite om. Men vad var det jag skulle säga? Jo, jag brukar vara lite klen på vårarna, och så i år tyckte doktorn att jag skulle ligga på landet en tid — och så annonserade jag.

— Fröken ser klen ut, sade Alma sorgmodigt.

— Å ja, men det är rakt inte farligt med mig.

I alla fall, hon tvekade och rodnade litet, jag vill tala om alltsammans från början, så är det gjort. Doktorn kanske är lite rädd för mitt bröst. Ja, jag har inte lungsot — är bara lite klen, så jag tror inte ni behöver vara rädda för mig — för smittas skull.

Sandelins Alma var inte snabbtänkt och intelligent, kanske — men på sitt sätt var hon ändå impulsiv. Och hennes impulser kommo ur ett mycket varmt hjärta.

Nu tog hon ett steg närmare sin gäst. Ömheten riktigt lyste ur hennes små vattblå ögon.

— Lilla kära, snälla fröken, sade hon. Tro aldrig något sådant. Om fröken så hade digerdöden, skulle jag bara vara glad, ifall jag fick pyssla om henne. Och rädd!? Pytt! Jag är bara rädd för en sak — att fröken inte ska komma att trivas här.

Då hände något underligt.

Den lilla stadsfröken slog armarna om Sandelins Alma och kramade henne.

— Trivs gör jag redan! skrattade hon.

Almas runda ansikte var rött av häpnad och glädje. När hon slapp lös ur omfamningen, började hon tumma på sitt förkläde.

— Jag skulle vilja, sade hon, jag skulle vilja, att fröken blev här alltid — utan att betala för sig. För jag tycker det är skamligt att ta så där mycke pengar — för rakt ingenting.

Marianne Claesson tog ett litet etui ur sin väska, öppnade det, och drog fram en cigarrett.

— Ni tycker väl inte illa om rök?

— Visst inte, tvärtom, kom det andäktigt från Alma.

Cigarretten tändes, och flickan drog ett långt bloss. Så sade hon med känsla och övertygelse:

— Vad pengarna angår, skall Alma inte prata strunt! Och för resten — min pappa är rik.

— Såå. Ja, jag går och tar fram kaffe åt fröken nu, sade Alma. I fall fröken håller till godo med en kopp.

— Jag kommer faktiskt att sluka den! skrattade flickan.

Ute i köket sade Alma till sin make:

— Det är en ängel vi ha fått hit, tror jag! Men en klen ängel, så vi får sköta om den väl.

— Come along! sade maken av gammal vana. Det ska vi, och den konsten kan du. Damn it, jag tror ängeln har förgyllda vingar också.

— Hon är förlovad, konstaterade Alma. Jag såg ringen, fast den var hiskligt smal. Och såna fingrar sen! Vita och smala och genomskinliga. Ja, sån är hon hel och hållen för resten.

— Och så är hon klippt som en boy, sade maken.

Men nu पोस्ते kaffet. Och i sådana ögonblick var Almas lynne litet kritiskt.

— Din dumsnut, fräste hon, har du nånsin sett en ängel med truls?

Sandelin kände sig snoppad, gick ut i butiken, ställde sig i dörren och skramlade med klockked-

jan. Hans goda humör lämnade honom aldrig, hur snoppad han blev. Och nu log han mot hela världen.

Han var ingen naiv stadsbo, Sandelin. Han visste, att hans hus var föremål för hela byns nyfikenhet i dag. Och frampå eftermiddagen — det visste han så säkert som om han redan sett det — frampå eftermiddagen skulle där bli en folkvandring till hans butik. Där skulle köpas snus och kaffe och socker och gryn, och där skulle frågas och frågas i det oändliga. — Alma hade nog rätt. Den där lilla blev nog inbringande för huset på mer än ett sätt. Och då — ja, nog kunde man kosta på sig att kalla henne en ängel, alltid!

— — —

En genuin lantbo, som kommer till en storstad, verkar nog en smula bortkommen. Och likadant är det med en stadsbo, som kommer till landet.

Marianne Claesson gick omkring i Särlinge by, oskuldsfullt okunnig om, att det alls var någon by. Hon trodde, att det var en ödemark, en avkrok av världen, där en handfull människor slagit sig ned på en slump.

Dessutom begick hon rena etikettsfel, utan att ha en aning om det. Halta Mina drev hon nästan till raseri genom att kalla henne fröken. Det upptogs som skymfligt hån. Och hon skulle säkert ha fyllt sitt samvete med dylika hemska brott, ifall inte Alma trätt emellan och iklätt sig rollen av ett slags ceremonimästare. — Annars var Alma just

inte talträngd av sig. Endast vid direkt tillfrågan lämnade hon upplysning om folket i byn.

Andra dagen Marianne var i Särlinge, fann fru Eriksson tiden lämplig för ett närmande. Hon fann ett ärende till Sandelins och gick »av miss-tag» vägen genom verandan. — Hon ville vara först om bytet. Marianne var en nyhet, som kanske skulle bli efterfrågad, tänkte hon.

— Å, ursäkta, bad hon, då hon kom in i rummet. Ursäkta tusen gånger! Jag har gått fel väg. Men detta är fröken Claesson, är det inte? Jag är fru Eriksson och bor i den röda villan härintill. Min dotter och jag blev så glada, när vi hörde, att fröken Claesson skulle komma. Vi är så ensamma. Här finns ju inga människor att umgås med. Titta in till oss någon dag! Min dotter skulle bli så glad! Jag hör, att frökens far är bolagsdirektör. Min man var också direktör, men han är död. Hon suckade. Det är hårt att behöva bo på ett ställe som det här, när man är van vid — van vid — något annat.

— Jag tycker det är förtjusande, sade Marianne nävt. Landet har jag alltid älskat.

Det knackade på dörren och Alma kom in.

Marianne såg hennes ansikte strama till, då hon fann fru Eriksson där. Men endast helt omärkligt.

— Å, sade fru Eriksson, där har vi Alma, som jag sökte, fast jag gick fel. Man är ju så van vid verandavägen. Jag skulle vilja tala med Alma.

— Ja, adjö då, fröken Claesson, kom snart och titta till oss, som ni lovat.

Marianne gjorde en grimas, då dörren stängdes efter de båda andra.

— Lovat?! Det var mig en rolig fisk! Den måste jag fråga Alma om!

Men vid förfrågan förblev Almas ansikte uttryckslost.

Hon svarade, som om hon rabblat upp en läxa:

— Det var fru Eriksson, barnmorskan. Hon är änka efter en direktör och har en dotter i frökens ålder.

Marianne smålog.

— I min ålder?

— Ja, hon är tjugu år, dottern.

Då neg Marianne.

— Tack, snälla Alma, men jag är tjugufyra år — fyller tjugufem till sommaren. Så det där var lite ohövligt mot dottern.

— Å, sade Alma men en liten blinkning. Då får jag väl be henne om ursäkt härnäst vi ses.

Därmed gick hon. Och Marianne satte sig vid bordet och skrev till sin fästman:

»Kära kära Erik!

Nu är jag här i Särlinge och jag trivs redan. Tänk dig, att få vara mitt ute på rama bondlandet och lapa sol så mycket man vill! Jag skall njuta av det så småningom — när jag blivit van. Du är väldans rar och omtänksam! Jag blir rörd, när

jag tänker på alla förmaningar jag fick vid vårt avsked, att vara rädd om mig, äta bra, inte röka för mycket, etc. etc. Men du vet, käraste, somliga läkare säger att det inte är farligt alls att man röker.

Min värdinna, fru Sandelin (kallas Alma), är en pärla! Ingen japansk, knappast heller orientalisk, men äkta, genomäkta i alla fall.

Längtar du efter mig? Det har du väl inte hunnit med än, säg? — Men jag har hunnit med det! — Jag tycker, att om bara du vore här också, så vore Särlinge en bit av paradiset. Fast strängt taget är här inte så förfärligt vackert. Mest åkrar och gården. Bara här och där lite träd. Men, vet du, på våren är allting vackert ändå, när solen skiner. Och sippor finns här redan och påskliljor. Jag tror att träden håller på att laga sig till att spricka ut, fast det inte syns mycket av det än. Men sådant måtte man känna på sig.

Jag har beväpnat mig med en hop böcker och en oöverskådlig fond av tålmod, ifall här skulle bli trist. För du vet ju, till hösten måste jag vara frisk och stark som en champion i — vad ska jag säga — i levnadssport, om du så vill. — Tänk, det är bara sex månader kvar! Du vet vad jag menar. Är du inte ledsen att uppoffra friheten eller ungarlsståndet eller vad det ska kallas och bli en stackars äkta man? Handen på hjärtat, Erik? — — Ånej, nu var jag dum. Jag vet ju att

du håller av mig, som jag håller av dig, och då är det ju rakt ingen uppoffring, säg? — — —»

Hon lade undan pennan och tände en cigarett. Hon såg röken stiga uppåt som ett mjukt, levande väsen. — Var den blå eller grå? Erik och hon hade disputerat om det en gång. Han hade sagt att den var grå. — Naturligtvis bara för hon vågat påstå att den var blå. Ibland gjorde han så där. Men inte på något gnatigt och ledsamt sätt. Nej! Han disputerade för nöjet att få disputera — alltid i ett fåfängt hopp att retas med henne en smula. Det lyckades aldrig. Hon retades tillbaka genom att kapitulera så snabbt och oförmodat, att han kände sig duschad. — De brukade ha härligt roligt tillsammans. Och Erik föreföll henne aldrig så tillbedjansvärd, som när han försökte retas. — Varför? — Ho kan veta sådant? Hjärtat är ett förborgat ting.

Hon satt och försökte framkalla hans bild för sig. Det lyckades inte. Varje särskilt drag kunde hon se, men helhetsbilden fick hon inte fatt på. Hon kunde se hans ögon, hans näsa, hans mun med de smala, energiska läpparna. Tänk, att ett par läppar kunde uttrycka energi? Men det gjorde de. — Och mycket annat. Hans läppar hade sitt eget språk. Hon brukade se på dem, när han satt tyst. — En gång hade hon sett dem skälva så besynnerligt — nej, två gånger var det. Ena gången, då hon och han blivit ovänner och skilts

åt. Och andra gången, vid ett kälkparti, då hon blev kastad av i en skarp sväng. Han stod bredvid och såg det — och kom rusande till henne. Det var inte det minsta farligt. Hon hade fallit så mjukt. Men när hon ville, kunde hon se den där skälvningen kring hans läppar — — —

Hon tog upp pennan igen.

»Jag önskar du vore här. Att skriva är inte det samma som att råkas. Jag längtar efter dig.

Stora famnen
från
din Mi.»

— Han håller allt mycket av mig! tänkte hon. Vad jag är lycklig ändå! Det finns inte i hela världen en sådan man som Erik. Och han är min — bara min! Han älskar mig.

Hon greps av vördnad inför det stora ordet. Vad fanns då hos henne, som var värt något sådant? — Hon reste sig och gick fram till spegeln. Som varje kvinna, började hon söka orsakerna i det yttre, som kanske ändå till sist har rätt litet med saken att göra.

Hon var ju inte vacker! Pikant, rätt söt, kanske — men inte vacker.

Hon drog pudervippan över ansiktet, vätte pek-fingret och strök över ögonbryn och fransar. Så där! Nu tog hon en kritisk överblick. Hon såg länge och begrundande på sin bild i spegeln. Så,

helt plötsligt log hon och kysste på fingret åt sig själv:

— Dumsnut! Det kvittar alldeles vad du tycker! För honom är du vacker — alltså är du det!

Efter denna logiska slutledning lämnade Marianne spegeln och gick till fönstret. Och hon förlorade sig i vackra och vemodiga drömmar. Landet var allt bra härligt ändå, så här på våren!

— — —

Under tiden sade fru Eriksson till sin dotter:

— Kan du tänka dig, Greta, hon var smal som en nål, människan! Det är kanske inte som jag trodde. Men däremot kan du vara lugn för att hon har lungsot i sista stadiet. Och så var hon förlovad. En sådan smak karlar har! Men gift lär hon väl aldrig bli, ifall hon inte skyndar sig och tar ut lysning i morgon. För hon är faktiskt genomskinlig. Kortklippt var hon också, såg jag, och hade rätt eleganta kläder. I alla fall bjöd jag hit henne. Jag tyckte det var synd om henne att sitta ensam hos de där Sandelins. Utan något umgänge.

— — —

Och uppe i prästgården satt Halta Mina vid en kopp kaffe tillsammans med kyrkoherde och fru Ollén. Det var en ovanskelig ära, som hon också förstod att uppskatta.

Hon sörplade långsamt och andäktigt. Så nitade hon fast en sockerbit bakom sin enda tand, suckade och sade:

— Det är visst ett riktigt stycke, som har tagit in hos Sandelins. Mig skällde hon fröken, fast jag aldrig gjort henne något för när. Och hon är klippt som en karl och sminkad och utstyrd och röker och svär och bär sej åt. Ja, det är rakt en skam, att det finns såna fruntimmer. Och fast Sandelins får bra med pengar för'na, så är jag säker på att han inte har nån välsignelse av'et. Sanna mina ord.

— — —
Härmed hade Marianne Claesson fått recensioner av Särlinge båda dagliga tidningar.

Men om detta som så mycket annat, hade hon ingen aning, där hon stod vid sitt fönster och trodde sig ha förflyttats från storstadens gator ut i Guds fria natur.

II.

Det var en blek vårkväll med vita moln över himmeln och blåaktigt regndis över markerna.

Marianne kom gående på landsvägen, som ledde från stationen. Hon hade varit där och hämtat sin post, brev från pappa och mamma och brev från Erik. Hon hade suttit i den lilla väntsalen och läst dem i svagt skymningsljus. Läst på raderna, hur de hoppades att hon kände sig stark och kry och hade det bra. Läst småprat om ditt och datt, skrivet för att roa och glädja henne. Men mellan raderna lyste där fram en gränslös ömhet, en stor oro.

Hon kände en vag undran, där hon gick. — Varför var hon egentligen föremål för så mycket ömhet och omtanke? Vad hade hon gjort för att förtjäna den? — Ingenting. Bara kommit till världen liten och klen — bara smålett mot dem och öppnat händerna för att ta emot denna gåva av kärlek och uppoffring. Pappa, mamma, Erik. Dessa tre riktigt tävlade om att göra hennes tillvaro så ljus, varm och bekymmersfri som möjligt. — Kunde hon någonsin gengälda allt detta? — Hon höll av dem, visst gjorde hon det, men så där uppoffrande och omtänksam var hon nog inte.

Som nu Erik. Så orolig han var för hennes skull! — Inte brukade hon gå och oroa sig så för hans skull? — Nej, men han var ju man också och frisk och stark.

Kanske var hon mycket klen, efter de oroadе sig så? Klenare än hon kände och visste? Och gick här och hade lungсот, när allt kom omkring?

Hon såg ut över åkrarna och kände sig blid och vemodig till sinnes. Kanhända upplevde hon aldrig sommaren? Vem visste det? Bäst att njuta av allt vackert som fanns, medan det ännu var tid. — Dö? — Anej, rädd var hon inte. Men tanken på döden kom allt att stå i en ny dager. Den visade just vilken stor och vacker gåva livet ändå var. — Det föreföll henne som om livet var en transparang, där döden bestod ljuset. Endast med den i bakgrunden blev det sevärt, värdefullt. Ovaraktigheten och kortheten gjorde det dyrbart och kärt.

Men hon ville inte dö när som helst och hur som helst. Inte en snöig och mörk vinternatt. Nej, en vårkväll skulle det vara. Inte så mörknande och mulen som nu, utan en vårkväll, då solljuset ännu lyste guldrött, och den kommande natten endast omärkligt börjat förlänga trädens skuggor.

Några strofer kommo för henne. Några strofer, som hon läst i Fleckers »Hassan». Erik hade skickat henne den i diktarprinsens underbart lyriska tolkning. Och fyra versrader i sagospelet hade bränt sig in i hennes medvetande, gett henne en oklar

förnimmelse av helgd och höghet — en förnimmelse, som gjorde henne gråtfärdig och lycklig på en gång.

»Hur friskt att lämna dagens lägerställen,
när skuggan växer över öknens sand.
Melodiskt sjunga klockorna i kvällen
den gyllne vägen hän mot Samarkand.»

Döden gav också en förnimmelse av helgd och höghet. Därför var det hon i tankarna satte den i förbindelse med de stroferna.

Det var underligt egentligen. Hennes liv hade väl förflutit skyddat och ombonat om någons! — Men ändå — ibland kom det över henne en konstig känsla av att hon upplevat allt, lidit allt — all världens sorg och synd och skam hade tyngt på henne tills hon blivit så trött och stilla, och lärt sig längta efter ro och vila. I sådana stunder, då hon kände sig gammal som jorden själv, var det lycka i tanken att en gång få gå bort från alltsammans — få vandra en mörknande väg, där ännu en aning av sol dröjde kvar — vandra vid klockklang

»den gyllne vägen hän mot Samarkand».

— — —

Hon gick så försjunken i tankar och drömmar att en plötslig gnäggning kom henne att spritta till och stanna. Den kom inte från vägen utan från åkern alldeles intill.

Hon spanade i den tätande skymningen och

såg en häst och ett fordon där som en silhuett mot den vita himmeln. Och på fordonet stod en karl. Kanske var det inte en karl — bara en ung pojke? Ansiktet kunde hon inte urskilja, men kroppen var slank och smärt.

— God afton, sade en röst.

— God afton, svarade hon.

Den där rösten lät litet trött — den hade något hos sig av skyggt vemod, som ingav henne en lust att vara vänlig.

— Inte kan ni arbeta ute så här sent? sade hon. Det börjar ju bli kallt också.

— Lite kyla får man finna sig i, sade rösten. Och för resten, jag arbetar i alla väder.

Hon ville gå vidare men blev stående. — Var hade hon hört den rösten förr? Den föreföll så välbekant. Eller inbillade hon sig bara, att hon hört den förr? — En egendomlig inbillning, som kom henne att tro, att hon förut — någon gång — kanske många gånger — stått på en landsväg i tätande vårskymning och talat med en överklig silhuett. Och hört en stämma med trött och litet vemodig klang: »Jag arbetar i alla väder.»

Regndiset låg som en slöja över marken. Det var som om hästen, vagnen och mannen svävat fria i luften. Nedre delen av hjulen och hästens hovar skymdes bort av töcknet.

Vad det var överkligt alltsammans. Som en dröm. — Men då hon drog in luften, kände hon

lukt av jord och kospillning. Det var åtminstone verkligt.

— Vad arbetar ni med? frågade hon.

— Nej, det är slut nu, sade rösten, jag skall just köra hem.

Hon fann hans svar konstigt. Hon frågade om igen:

— Men vad har ni gjort för slags arbete här?

Silhouetten skruvade litet på sig. Rösten lät generad:

— Jag har — jag har spritt dynga.

Drömmen var borta. Det här var påtaglig verklighet.

Hon skrattade.

— Jag förstår mig inte på sådant. Men det måtte vara ett rätt obehagligt göra?

Silhouetten skrattade lågt, vänligt.

— Nej, det är egentligen ett bra arbete. Fast lite strävsamt. Det finns annat, som är mycket värre.

Hon märkte plötsligt, att hon tyckte om rösten. Den var på något sätt olik alla andra röster, hon hört. Något för sig själv. Det var därför hon lystrat till, redan då den sagt sitt god afton. Och blivit stående kvar för att få höra den igen. Det var något i den — en klang — en underton, som tycktes säga mera än orden sade.

Men han? Måste inte han finna det besynnerligt, att hon stod här? Och undra, varför hon inte gick vidare?

Hon nickade utåt åkern.

— Ja, god afton då.

— God afton, sade silhuetten. Men nästan i det samma började hästen röra sig, och vagnen körde upp på vägen strax bakom henne.

Hon blev stående vid vägkanten tills den kommit jämsides med henne. Då greps hon av en snabb impuls.

— Skall ni inte bjuda mig på skjuts, när vi ändå ser ut att ha samma väg? frågade hon.

Vagnen stannade genast.

— Jag — jag vågar knappt. Här luktar gödsel och är allt annat än fint. Men om fröken vill, så — — —. Här är en mattstump på brädan att sitta på.

— Tack, jag vill gärna. Men ni får visst hjälpa mig upp.

En hand kom henne till hjälp. Den var hård och varm. Hon kände värmen genom handsken.

Så satt hon vid mannens sida på brädan. — Jo, han hade rätt. Vagnen doftade gödsel rätt tappert. Men, underligt nog, det var ingen obehaglig lukt. Den var tvärtom frisk på sitt sätt — frisk och kärv.

Hästen gick sakta framåt vägen. Hon kunde se sin följeslagare bättre nu. Hon såg hans profil i skymningen. Rak näsa, stark haka, men en lustigt mjuk och barnslig mun.

— Vi har visst sett varandra förut? sade hon.

— Jag har sett fröken ofta, sade han. På stationsvägen. Nästan varje dag, sen fröken kom.

— Ja, jag går ofta dit.

— Efter brev. Han vände sig halvt mot henne och smålog.

Hon såg på honom. Hon tyckte, att hon aldrig förr sett någon småle på det sättet. Det leendet kom henne att känna det som om de varit vänner i årtal. Och omedvetet fick hennes röst en litet klagande anstrykning, då hon utbrast:

— Men ändå vet jag ju inte, vem ni är!

— Jag? Han blev allvarsam igen. Jag är från Bjersarp, det röda stället uppe vid vägkröken. Jag heter Jan.

— Å, sade Marianne. Ja, jag visste, att jag sett er. Alma visade mig på er en av de första dagarna jag var här. Ni körde förbi. Hästarna var så vackra. Och så frågade jag — och hon talade om vem ni var.

Hon tystnade? — Jan i Bjersarp? Detta var alltså han. Hon hade sett på honom den gången han for förbi. Han var inte som de andra. Han hade något hos sig, som gjorde att man måste lägga märke till honom. — Ras, ville hon kalla det. — Men vad för slags ras? — Hans hållning, hans växt, hans utseende — det var en underbar blandning av indian, cowboy och anglosaxisk adel. — Något mittemellan kultur och vildhet, tänkte hon. Alma hade talat om, att modern dog, då han var späd. Hon hade varit ett främmande element

här i Särlinge. — Varifrån hon kommit visste ingen. Olaus var inte just den som gick omkring och talade om sig och sitt. — Pojken fick klara sig själv bäst han kunde. Men gällde det arbete, då lät Olaus honom slita för sju. — Mera hade Alma inte sagt. Men Sandelin hade tilllagt, att Jan i Bjersarp brukade supa och slåss och leva rövare om lördagskvällarna. Det var hans sätt att ta skadan igen efter veckans knog.

Marianne satt och tänkte på vad hon hört. Det här var alltså Särlinge enfant terrible, som hon hade bredvid sig? Lustigt, att hon bara fann honom tilldragande för det. — Nåja, supa det lät ju inte så värst bra — inte slåss heller. — Nej, hon ville inte gärna att han skulle slåss. — Men om han nu ändå gjorde det — om det var nödvändigt — — — å, vad hon gärna skulle vilja se på en gång. Han måtte bestämt vara praktfull, när han var riktigt ond.

Hon såg på hästen, som lättjefullt tog steg för steg. Vägen låg framför dem som ett gråbrunt band. Det hade mörknat, så att de knappt kunde urskilja varandra.

Nu var drömmen där igen — överkligheten. Gråblått dis, vart man såg — alla konturer ut-suddade. Bara ett entonigt tramp av hovar och en lukt av häst, jord och gödsel, blandad med en doft — nästan bara en aning — av spirande gräs och ung grönska.

Hon frågade lågt ut i luften:

— Har ni tänkt på mig någon gång — undrat vem jag var — varför jag var här och så?

— Inte undrat, rättade han. Allt det där visste jag samma dag fröken kom.

Han hade svarat lika lågt som hon. Precis som om han också känt drömstämningen och varit rädd att förstöra den.

Hans ena hand låg mot brädan bredvid henne. Hon lade sin hand över den och kände omigen den där behagliga värmen genom handsken.

— Säg, sade hon. Era vänner, Jan, brukar ni inte kalla dem du?

— Mina vänner? Han smålog omärkligt, som om han velat säga något negativt, kanske förneka att han alls hade några. Men han ändrade sig och sade bara ett stillsamt: Jo.

— Jag heter Marianne och inte fröken. Skulle inte jag kunna få bli en av era — nej — dina vänner, Jan?

Hans hand vände sig varligt och tryckte hennes — tacksamt — försynt.

Men han svarade ingenting. Genom hans huvud for en tanke:

— Du är en liten fin och vacker varelse. Så fin och vacker, att man knappt törs ta i dig — knappt törs tro, att du är verklig. Du är som en dröm. Men om du visste hurdan jag är, då är det nog inte så säkert att du satt här och bad att få bli min vän. Då kanske du gick ur vagnen och försvann. Som vackra drömmar brukar,

De åkte vidare under tystnad. Han körde förbi Bjersarp ända fram till Sandelins verandatrappa. Där höll han in hästen. Han hjälpte henne ur vagnen och vände för att fara hem. Men så stod vagnen stilla igen.

Nu var han bara en silhuett som där nere på åkern. Men inte så skönjbar som då. Hon kunde knappt se honom längre. Men i mörkret hördes rösten på nytt. Den var låg och snubblade på orden:

— Jag svarade inte på en sak: Tänk t — det har jag gjort ofta — nästan alltid.

Det hördes en liten snärt mot hästens länd, och vagnen rullade bort i skarp fart.

Men Marianne stod kvar och lyssnade så länge hon hörde ljudet av den. Sen gick hon in till sig. Och hela tiden log hon för sig själv.

Varför hon log, visste hon inte. Hon kände sig förvirrad, ur gängorna på något sätt. Litet yr i huvudet som om hon druckit champagne. Hon tänkte: — Det är luften här — den är så stark, och så är det vår också. Man blir så matt och konstig på våren, och får så underliga inbillningar. En så rar pojke det var! Inte alls så där dum och bondsk, som jag trodde de var här! Jag skulle vilja se honom igen! Han har det nog inte roligt? Stackars liten! Tänk, om man kunde göra något för honom ändå! Han var riktigt rar!

III.

Kärlek? — Man har ibland bra svårt att tro på den där leende, knubbiga, lilla keruben med pil och båge i handen. Kärlekens gudom måste se ut på annat sätt. Mindre knubbig, mindre leende — mera ödesbetonat allvarsam och obeveklig.

Kärlek? — På ytan kan det väl till en början tyckas som vore det en lek — ögon, som le mot varandra, händer som mötas, läppar, som skratta och kyssas. — Men när greppet om hjärtat hårdnar, då blir leken allvar. Då vaknar aningen i människors sinnen, att det här är fråga om lycka och olycka, liv och död.

Kärlekens gudom erkänner inga yttre lagar. Konvenans, plikt, samhällsseder, allt sådant blir tomma ord bara, där han tar väldet.

— — —

Lilla Marianne Claesson vaknade upp en morgon och fann allt förändrat. Solen lyste på ett annat sätt än förr genom den granna rullgardinen. Rummet hade blivit nytt — den lilla byn utanför var ny — och hon själv var inte heller densamma som förut.

En gång hade hon sett Jan i Bjersarp före den där kvällen, då hon åkte hem bredvid honom. —

Men sedan? — Det hade inte gått en dag, då de ej mötts. Slumpen förde dem tillsammans på alla möjliga och omöjliga platser — slumpen förlorade inte ett tillfälle att låta dem se varandra.

Hon levde en liten tid i den alltför vanliga inbillningen, att hon tyckte om honom så, som hon skulle tyckt om sin bror, om hon haft någon. Men verkligheten rev sönder inbillningens tunna trasor. Och en dag måste hon se sig, sådan hon var. En stackars förtappad själ, som gett sig kärleken i våld — kärleken till en tjuguarig bondpojke — trots hem och uppfostran, trots Erik, som hon höll av, och som hon till hösten skulle gifta sig med. — Hon hade märkt hur hon för sig själv uppfann alla möjliga skäl för att få ta vägen tätt förbi Bjersarp. Hon hade spanat ut över slätten varje morgon för att se, var Jan höll till med sitt arbete för dagen. Honom själv kunde hon väl inte alltid urskilja. Men hon hade lärt sig att skilja de guldbruna hästarna, som voro från Bjersarp, ifrån alla andra hästar i Särlinge. Och när hon fick syn på dem nere på någon åker, då visste hon, att Jan fanns där också.

En dag kom hon på vägen från stationen i sällskap med Olaus' trinda, rödhåriga hushållerska, Lovisa. — Lovisa hade varit inne i närmaste stad och gjort uppköp — hade väskor och korgar och kassar i legio. Marianne erbjöd sig att bära ett par kolly, och där blev en ädel kamp mellan de båda kvinnorna. Ingen ville ge vika, men till sist

segrade Marianne, och erövrade med mildt våld en trådkasse och en korg. Till lön för sitt nit blev hon bjuden att dricka kaffe i Bjersarp. Och hon uppförde sig fullt korrekt enligt Särlingeetiketten, då hon mottog inbjudningen. Tre gånger om sade hon nej, men då Lovisa för fjärde gången upprepade bjudningen, föll hon till föga och sade ja tack. — Lovisa kallade henne i sitt stilla sinne »ett ovanligt fint och belevat fruntimmer».

Med någon stolthet visade hushållerskan henne omkring i Bjersarps stora manhus. Marianne beskådade andäktigt den stora matsalen, som egentligen bort kallas »festsal», efter den aldrig användes i vardagslag, och förmaket och dagligstugan och köket med dess stora, murade spis. Hon tänkte hela tiden: — Detta är hans hem.

Olaus kom in och hälsade. En prakttyp med tjockt, vitt hår, solbränd hy och buskiga ögonbryn. Hon blev imponerad vid hans åsyn och neg. Han var varken dryg eller kruserlig i sitt sätt mot henne. Han behandlade henne vänligt, som om hon varit ett litet barn — en smula likgiltigt, som en honom ovidkommande person.

Och Lovisa fjäsade och krusade och satte fram kaffet. Så kom Jan. Han blev stående vid dörren och bara stirrade. Som om han sett en uppenbarelse.

Han tyckte, att hans hem i ett slag förvandlats till nära nog en helgedom, efter hon var där. Och

så lystes hans ansikte upp av ett leende. Hon log tillbaka mot honom.

När han sedan satt vid hennes sida vid bordet, kände hon sig underligt blyg och förvirrad. Hon, som brukade vara säker och självmedveten, kände sig plötsligt bortkommen och tafatt. Hon som var van vid storstadens societet, satt här och ängslades för att uppföra sig illa — bryta mot seden.

Det var nästan en lättnad, då det var överståndet, och hon sagt Olaus och Lovisa farväl.

Jan följde henne på hemvägen. Hur det nu var, kommo de att gå förbi Sandelins gula hus. De gingo över kyrkogården, läste namnet på en och annan gravvård, och slogo sig ned i grandungen för att vila. Solen lyste guldröd på stammarna. En ko råkade i en ladugård i närheten. Särlinge by tycktes halvsova i kvällsljuset. Och så satt hon där, i hans famn, med hans armar om sig. Hon visste inte, om hon själv krupit dit in, eller om han dragit henne till sig. Men hon visste att hon satt och såg in i hans ögon, ända tills deras ljus blev henne för starkt. Då slöt hon sina egna, blundade hårt och höjde sin mun mot hans.

Hon kunde inte föra sig själv bakom ljuset längre. Denna tjuguarig — till hälften man, till hälften barn hade kommit in i hennes tillvaro stilla och tyst som en drömsyn. Och nu ägde han hennes hjärta och hennes tankar. — Hon var fem år äldre än han. — När detta faktum kom för henne, ansåg hon det liktydigt med, att hon kun-

nat vara hans mor. I sådana stunder log hon mot honom med tårar i ögonen — strök honom sakta över huvudet och kysste hans panna, ömt och lätt, som en mor kysser. — Men när han tog henne i sin famn och kysste henne, då glömde hon ålder och allt. Då var han mannen, härskaren, stark och överlägsen — och hon själv njöt av att känna sig liten och svag — underlägsen honom.

Men när hon sedan blev ensam, kommo tankarna med frågor och självförelser. — Erik? — Hon hade ju hållit av Erik — höll väl av honom ännu, egentligen? Hon kunde inte tänka sig staden och hemmet utan honom. — Begick hon ett svek mot honom nu? — Hon skrev som förr ett par gånger i veckan. Där var ingenting i hennes brev som förändrats. Tonen, uttrycken, allt var detsamma. — Ett par gånger hade hon känt det som en låghet, att handla så. Hon hade velat skriva och »bikta sig». Tala om, att här i Särlinge fanns en ung man, som hette Jan. — Men nej, det gick inte. Hon kunde inte skriva ett ord om det. Och så tröstade hon sig själv. — Varför skulle hon göra Erik ledsen? Om han alls blev ledsen? Kanske skulle han inte förstå — — —? Svara med ett litet skämt över »hennes senaste erövring» — skratta i smyg åt hennes »bikt». — För honom kom det väl att te sig så. En bondson på tjuguar — och Marianne. Å, han skulle tala om hennes smak för romantik, och sådant vore avskyvärt just

nu. Eriks gladlynt lugna, toleranta sätt verkade litet irriterande på henne i samband med detta.

Men för resten — hur skulle han också kunna förstå? — Till henne själv hade upplevelsen kommit som en dröm, nästan. Den byggde inte så mycket på konkreta fakta. Den var sammansatt av aning och mystik — den var omgiven av underliga, odefinierbara dofter. Det var vår och vemod och längtan i upplevelsen. — Inte kunde man utlämna sådant i ord? — Det bleve att förgrova och banalisera den. Och sådant var synd, kände hon. Synd mot kärlekens heliga ande. — Nej, då fortsatte hon hellre som hon börjat, även om det var dubbelspel. En dag måste ju ändå komma till sist, då konflikten skärptes, då det gällde att välja, avgöra. — Till hösten? — Hon kände ingen motvilja mot den man, hon lovat gifta sig med. Tvärtom fanns det något inom henne, som drogs mot honom — som trofast höll fast vid det gamla, kära, välkända. — Men så kom tanken på Jan, och hjärtat vred sig i ångest. — Lämna Jan för alltid? — Å, nej — nej!

I sådana stunder var det underligt nog spegeln, som blev hennes tillfälliga räddning. För en kvinna är spegeln inte enbart en toalettpjäs, där hon beskådar sin frisyra och sina kläder. Den är lika mycket en rådgivare och förtrogen. Ens andra jag kallas till råds, då hjärtat är i nöd.

Marianne såg i spegeln. Hon såg ett par glänsande klara ögon med litet skugga inunder. Hon

såg kinderna, så vita och skära — en blomning så genomskinligt klar och intensiv att den knappast verkade helt naturlig. Det lilla ordet »hektisk» trängde sig på henne. Och därmed var gåtan löst — kanhända? Konflikten behövde kanske aldrig komma. Mellan henne och avgörandet låg en lång tid. En lång vandring. Kanske förde den rakt fram på en solig och dammig väg? Kanske också att hon fick vika av från allfarvägen och gå en ensam stig, som ledde bort — långt bort? — Vem visste det?

Liksom de flesta unga människor, omhuldade Marianne tanken på döden med stor ömhet. Hon omhuldade den inte som en bekväm och enkel lösning på livets tilltrasslade gåtor — även om det ibland kunde tyckas så. Hennes tro på döden som en stor lycka var också ganska vacklande och obestämd. Vad en ung människa medvetet eller omedvetet söker av livet är inte lycka. Det är skönhet. — Livet, hennes liv, måste bli skönt och stort. Blir det så — då må sorgen komma bäst den gitter. Sorg, olycka — allt, som är tungt och svårt, får lov att komma, endast det sker på ett vackert sätt. Men blir livet litet, fult och futtigt — — — nej, för resten, det får det ju inte bli!

Marianne kelade med tanken på sin eventuellt snart förestående bortgång. I andanom såg hon sig själv på dödsbädden — blid, vemodig, lugn — med Erik på sin ena sida och Jan på den andra. Deras möte skulle präglas av frid och försoning.

Kanske skulle de bli vänner för livet. De hade ju båda älskat kvinnan, som gick ifrån dem. Hon lämnade dem bägge — ingendera blev gynnad på den andres bekostnad.

Hur tydligt såg hon inte alltsammans för sig! — Erik med huvudet nedböjt, hans drag kunde hon inte urskilja — men Jans ansikte såg hon. Han hade tårar i ögonen — o, ja! Och hon samlade sina sista krafter för att ge hans hand en varm tryckning — till avsked.

Så vackert är det att dö. I tankarna, nämligen. — Inte har man kroppsliga smärtor då? — Nej, man är bara själ alltigenom.

I tankarna dog Marianne rätt ofta. Men i verkligheten levde hon intensivt i varje minut.

På kvällarna, då Jan slutat sitt arbete för dagen, möttes de. Och så vandrade de omkring. Det fanns knappt en väg eller stig i Särlinge, som inte Marianne lärt känna. Hon visste namnet på de flesta gårdarna i byn. Hon fick se invånarna genom Jans ögon, och allt vad hon såg, fann hon ganska gott.

En gång hade hon varit hos fru Eriksson, barnmorskan. Hon blev bjuden kaffe och likör och undfägnades med byns krönika. Orsaken till att hon gått dit, var att hon ville se Greta. Jan hade talat om, att han och Greta varit lekkamrater förr i världen. Och genast blev Greta en stor sevärhet i Mariannes ögon. Visserligen hade Jan, oridderligt nog, förklarat att Greta, stackars liten, var

så ful. — Men Marianne fann henne rar och snäll. Den där längesen förflutna tiden, då Jan lekt med henne, gav henne en nimbus i Mariannes ögon — en nimbus, som överskyldde både finnarna och den lunsiga figuren.

En kväll mötte de en karl i skärmmössa. Han hälsade god afton, då han gick förbi, och hälsningen åtföljdes av en dragning i mungiporna. Marianne tog det i sin oskuld för ett vänligt leende och log tillbaka. Men Jan upptog minen på annat sätt och knöt händerna i fickorna.

— Vem var det? undrade Marianne.

— Det var Måns Fredrik — Halta Minas systerson — han är från Månsgården — den vita, du vet, vid vägen.

— Han såg snäll ut.

— Hm, tyckte Jan. Han är stryktäck. Jag brukar klå honom, när jag ser honom.

Marianne stirrade häpen. De där orden stötte henne. Förr hade hon inte haft något emot att höra Jan omtalas som en slagskämpe. Men nu — sedan han kommit att stå henne så nära — nu tilltalade det henne inte alls. — Hennes Jan skulle gå och ge sig i slagsmål med sådana där bondkaniner? — Nej, det var han för god till — det var han nästan skyldig henne att låta bli.

— Hör du Jan, sade hon allvarsamt, låt bli det där hädanefter! Vill du inte det?

Han såg på henne, undrande.

— Men varför? Han är stryktäck!

— Jan, vill du inte låta bli, om jag ber dig?
För min skull? Jag tycker inte om det, ser du.
Jag anser dig för god för sådant.

— Om du vill det — började han.

— Så lovar du att låta bli?

— Ja, jag lovar. För din skull gör jag vad som helst.

Hon tryckte hans hand.

— Tack, då är det bra.

Och så talade de inte vidare om saken. — När man är ung och förälskad och det doftar av vår runtom en, så har man annat och bättre bruk för sina läppar än att tala om Måns Fredrikar.

— — —

Man kan lova saker och ting här i världen — lova med glatt och hederligt uppsåt — i full förvisning om, att man också skall hålla vad man lovat. — Man tror nämligen, att den saken helt och hållet beror på en själ.

Det viktigaste glömmar man att ta med i beräkningen. Ödet eller dess hantlangare, slumpen. Den kommer, när man minst anar det — den omgjordar ens länder och leder en dit man icke vill.

Jan hade sagt Marianne god natt en lördagskväll. Han hade hållit hennes händer i sina, han hade kysst hennes mun och tittat djupt in i hennes ögon.

Och så gick han ensam, försänkt i tankar på henne framåt vägen.

Vid ingången till kyrkogården stod en klunga

män och halvvuxna pojkar. När han passerade där förbi, hörde han en kallelse:

— Pst, Jan — hitåt! Ska du ha dej en klunk?

Han såg literflaskans vita etikett lysa till mellan ett par händer. Flaskan gick broderligt från mun till mun. Men Jan var inte upplagd för sprit. Han svävade omkring i en himmel, där dylik stimulans är obehörlig.

— Nej tack, svarade han.

Han hade redan hunnit förbi. Det hela kunde avlöpt så fridfullt och trevligt som helst, om inte Jan varit begåvad med en så olycksaligt skarp hörsel.

En röst rev hål på molnen som skilde hans himmel från jorden. Måns Fredriks röst. Den sade:

— Bju inte den på dricka — han har gått och blivit förnäm. Han sällskapar ju med ett stadsfruntimmer. En smink- och luktedosa!

Jan snurrade runt på klacken. Han hade i den stunden glömt löften och allt. Det var ju en hädelse han hört! Han såg rött för ögonen, ådrorna växte i pannan, blicken omtöcknades, som om han druckit ur en liter minst — utan att dela med sig. Med knutna händer styrde han kurs rakt på Måns Fredrik.

— Vad fan säger du för slag? Säg om det en gång till, ifall du törs?

Måns Fredrik var av naturen feg. Men då han visste sig vara omgiven av folk, som troligen var

meningsfränder, då vändes fegheten i ett slags mod, som närmast kan kallas fräckhet.

— Jag sa, att du är högfärdig, din attan. Och att du går och drar med ett sminkat fruntimmer, ett apespel från stan, sa jag. Har du inte reda på så pass själv?

Egentligen borde Måns Fredrik ha sagt andra ord i den stunden. Vackrare ord — värdigare, mera ägnade att noteras av en tacksam eftervärld. Han b o r d e, sade jag, ty det var inte långtifrån att de orden blivit hans sista.

Jans armar voro i oavslätlig rörelse. Och hans arbetshårda nävar lade in den ena fullträffen efter den andra. Han slogs som en galning, en vettvilling.

Ett par av Måns Fredriks anhängare blandade sig i leken. De hade en smula framgång. Blodet började droppa från Jans näsa. Men i den stunden ingrepo några av de andra — några mera sansade karlar — och försökte skilja de stridande åt. Måns Fredriks anlete liknade mest en charkuteri-vara. Knäna veko sig under honom — blodet rann ur näsa och mun.

— Sluta opp nu, era tosingar! ropades det. Men Jans hjärna tycktes inte längre fungera på vanligt sätt. Han var som blind och döv. Besatt av stridslust.

Någon grep honom i armen. Han slet sig lös igen. Då skrek en röst tätt invid hans öra:

— Vill du begå mord, din satan!

Mord — det ordet har en egendomlig makt över människosinna. Det trängde igenom töcknet — igenom bruset i Jans öron. Han lystrade och lät armarna sjunka. Mord? — De hade sagt mord!

Han såg på Måns Fredrik, som låg där livlös som en trasa. Vreden vek undan. Han började darra, där han stod. Långsamt vände han sig om, gick hemåt under tystnad — men han staplade på stegen och var ibland nära att falla.

Då han kommit till Bjersarps grind blev han stående. Han strök sig över ansiktet med avigsidan av handen. Vått, varmt, klibbigt blod. — Han hade slagits som aldrig förr. Måns Fredrik skulle nog hålla sin mun hädanefter. Och i all synnerhet skulle han akta sig för att nämna henne!

Henne? — — — Jan grep tag om grindstolpen. Han klämde den hårt — hårt. — Nu först kom han ihåg löftet, som han gett henne.

Han var alltså en löftesbrytare.

— Marianne! Han mumlade hennes namn dovt och kvalfullt. Marianne — lilla Marianne! — Du måste förlåta! Det var ju för din skull det blev så.

Men tänk, om hon ändå inte förlät? Om hon inte kunde förstå, hur det blivit så här? Han skulle inte kunna förklara. Upprepa den där drummelns ord? — Aldrig. Det kunde han inte.

Han lutade sig ned över grindstolpen. Han tryckte pannan mot den — det svalkade litet. Och

plötsligt, hur han kämpade emot, kommo tårarna upp i hans ögon, började rinna utför kinderna, över munnen och hakan ned på rocken. Han torkade inte bort dem. Han kunde inte släppa grindstolpen med händerna — den var som ett stöd, en hjälp i bedrövelsen. Tårarna fingo rinna bäst de gitte. De blandade sig med blodet och rullade nedför mungiporna som små ljusröda droppar. Den enda som såg dem var den gamla grindstolpen. Och den var gammal och erfaren nog för att tiga med vad den såg.

— — —
 Hade lilla Marianne varit osynligt närvarande i den stunden, så hade hon väl inte haft så svårt att förlåta Jans löftesbrott. Modersinstinkten hade tagit ut sin rätt. Hon skulle öppnat armarna mot honom — kysst och smekt och tröstat — och känt sig lycklig över att få göra det.

Men ack! Det är så sällan det händer i verkliga livet, att den rätta personen dyker upp just i det rätta ögonblicket — står osynlig bakom en träd-stam eller ett staket och ser och hör — och ingriper, precis då det som bäst behövs.

Nej, Marianne låg i sin säng och sov — hon till och med smålog i sömnen — just då Jan stod och grät mot sin grindstolpe:

På morgonen steg hon upp och sjöng medan hon klädde sig. — Man bör inte sjunga medan man kläder sig. Då får man, som bekant, gråta innan kvällen. — Om man kläder sig under sur-

mulen tystnad, kan man däremot ha hopp om att få skratta inom samma tid.

Men Marianne sjöng likafullt. Hon var glad och utvilad — en massa melodier kittlade hennes öron, och hon tog dem på läpparna. Hon sjöng till och med under det hon tvättade sig. Det var bara tandborsten, som åstadkom en liten paus.

Och redan då hon ätit frukost bar hennes tidiga glädje en bitter — o, så bitter — frukt.

Sandelin hade fått höra om föregående kvälls slagsmål. Det var inte helt utan hemlig skadeglädje, som han berättade för Marianne om hur illa den där Jan i Bjersarp burit sig åt. Måns Fredrik låg till sängs och såg otäck ut med sår och svullnader överallt. Och hans föräldrar talade smått om att ta ut stämning på missdådaren, Jan.

Sandelin såg nog, hur orden tog. Men det var meningen också. Man pratade litet varstans i byn om hur väl det var mellan Jan och stadsfröken. Och det där pratet irriterade Sandelin en smula. Inte hade han några moraliska fördomar — långt därifrån! Men han hade varit oerhört stolt över inackorderingen. Att ha så där fint folk boende hos sig, det förhöjde ens eget anseende, tyckte Sandelin. Men nu — sen fröken Claessons namn ständigt nämndes i samband med Jans — nu började det bli strunt med högheten. En stadsfröken, som går och blir betuttad i en av byns egna söner, är inte längre någonting så där förnämt. Byborna känna sig strax litet gladare — hon är

en av dem, nästan — en, som man är litet tjänis med.

Sandelin ville hysa en stadsfröken, som kom och for igen som en meteor. Sådant var heder-samt och fint. Men en, som kanske en vacker dag blev svärdotter på Bjersarp — damn that silly creature — vad hade man för ära av slikt?

Det var också med verklig entusiasm, han utlade slagsmålet i fråga. Jan hade kommit gående på vägen, där Fredrik stått, intet ont anande. Och utan någon världens anledning hade Jan flugit på Fredrik — utdelat smockor både härsan och tvärsan och tygat till den stackarn, så det var synd och skam. — Till all lycka kommo ett par karlar förbi och lyckades skilja dem åt. Men de svuro på, att det var i grevens tid de kommit. För Jan var just liksom i färd med att döda Fredrik. Man kunde nästan kalla sådant överlagd mord. För Jan hyste groll till Fredrik sen gammalt, det visste man bara alltför väl. Där hade varit någon flicka med i spelet. Och Jan hade väl dragit korta strået. — Ja, sådant kunde man begripa. För Jan var en vilde, som inte vem som helst skulle våga lita sig till. Fick den hålla på som han börjat så — — —

Mera fick Sandelin inte sagt. Hans auditorium, som bestod av en enda person, troppade av och stängde dörren efter sig. — Nåja, mera var strängt taget inte att säga heller. Det var bra som det var.

Det var det också. Bara alltför bra. Sandelins egenhändigt författade lilla inlägg om flickan, blev droppen, som kom bågaren att rinna över.

Marianne gick in i sitt rum, drog fram en stol till bordet, satte sig, stödde armarna mot bordskivan och lutade ansiktet mot händerna. Först efter dessa omsorgsfulla förberedelser brast hon i gråt.

En väluppfostrad flicka gråter inte hur som helst och var som helst. Hon har lärt en del av konsten att behärska sig. För att få lov att gråta, fordras två saker: absolut ensamhet och en tillräckligt stor, ren näsduk.

Skulle en sådan flicka börja gråta i andra människors sällskap, och utan annat att avtorka tårarna med än fingrarna — då kan man lugnt sluta sig till, att hennes hjärta är krossat till mos och smulor. Mariannes hjärta var inte i smulor. Den skada Sandelins ord tillfogat henne, skulle snarare kunna uttryckas så: stoltheten hade fått ett kännbart krossår, medan hjärtat slapp undan med ett par relativt lindriga kontusioner.

Jan hade inte hållit sitt löfte. Han hade brutit det med berätt mod. Ja, ännu mera — han hade varit när att begå ett mord. — Varför? — Hade nu bara motivet varit vackert och upphöjt, så skulle väl förlåtelse varit möjlig. — Men hu, så lumpet och tarvligt! Gammalt groll — för en flickas skull! — Hade han glömt den där flickan, så skulle väl grollet ha glömts med detsamma?

Ja visst. — Men nu hade han tydligt visat, att han inte glömt. — — Han hade tänkt på den där flickan hela tiden. Hela tiden, medan han gått och låtsat kärlek för henne, Marianne. Och kysst och smekt henne — —

Å, hur kunde människor vara så falska — hur kunde livet få vara så styggt och fult! — Hon, som gått här och tänkt så vackert om honom — och hållit av honom! — Det var alltså bara en skenbild, hon hållit av? Den verkliga Jan var helt annorlunda. En nattsvart själ — ett par läppar, som voro så falska — falska leenden — falska kysisar. O, tragiska liv — tragiska värld!

Marianne slutade att gråta. Hon knep hårt ihop läpparna och reste sig. Var hade hon brevpapperet? Var? — Eriks sista brev skulle besvaras. Stackars Erik! Måtte han aldrig få veta hur illa hon lönat hans kärlek! Han som var så fin och snäll och trofast och omtänksam. Och inte en sådan eländig lögnare och löftesbrytare som — som vissa andra.

Det gick inte så värst bra att skriva i dag. Brevet blev helt kort. Men på slutet skrev hon fyra ord, som hon sedan strök under:

»Jag längtar efter dig.»

Eriks lilla smeknamn på henne — »Mi» — föreföll henne en smula vardagligt just nu. Hon kände sig högtidligt stämd. Och hon avslutade brevet enkelt och värdigt:

»Din Marianne.»

Hon förseglade det och lämnade ut det i butiken för vidare befordran till posten. Men när hon sedan var ensam i sitt rum igen, kände hon hur de obehagliga tårarna ville tränga sig fram på nytt. Hon skyndade sig att tända en cigarrett. Det hjälpte. — Cigarretter voro det enda osvikliga medel hon kände mot annalkande tårar.

Hon försökte hålla sina tankar i styr, men de kilade obevekligt sin vanda väg — till Jan. Hon tyckte att hans ansikte log mot henne genom röken. Så kunde bara han le. — Ett ögonblick var det nära — farligt nära — att visionen av det där leendet skulle förvandla Sandelins ord till rök och intet. Men det lyckades ej. Hon ville vara ståndaktig i sin indignation. Hon skulle tala med Jan — en gång till och sedan aldrig mer. Om flickan skulle hon ingenting nämna — han behövde inte få veta hur han sårat henne. Löftesbrottet var giltigt nog för att framkalla ett avsked.

Å, varför skulle allting vara som det var! Varför kunde hon inte ha fått behålla sin vackra dröm? — Livet var bra bittert ändå.

Så som hon hållit av Jan! Och nu — plötsligt skulle allt vara slut — borta som om det aldrig funnits. — Efter det hon hört i dag, kunde hon ju inte hålla av honom mera. Det var omöjligt, orimligt.

Förnuftet hade resonerat sig trött, och behövde hämta andan ett slag. Då passade hjärtat på att kasta in en replik. En vanvettig replik — men

buren av all den styrka ett dåraktigt hjärta kan åstadkomma:

— Nu — efter allt detta — nu håller jag av honom mera än förut — oändligt mycket mera!

Det är opassande att lägga in sådana repliker. Förnuftet insåg det, och skyndade sig att ta hjärtat i så sträng upptuktelse att det teg, och för en ytlig betraktare föreföll besegrat.

Samma kväll möttes de två, som brukat gå hand i hand tätt intill varandra, som brukat kyssa och smeka varandra och tala vackra, varma ord av kärlek.

De möttes på vägen, ett tiotal meter från Sandelins apelsingula hus.

Hans blick mötte hennes med samma värme som förr. Men hennes var som överdragen av en tunn isskorpa.

— Jan, sade Marianne med en röst så underligt främmande och kylig. Jan, jag vill säga dig något, ifall du inte redan förstått och insett det. Att hålla av en människa är detsamma som att lita på henne. En människa, som man inte litar på, tycker man heller inte om. — Säg, tror du att man litar särdeles mycket på en löftesbrytare?

Han såg på henne, medan hon talade. Hans blick vidgades och mörknade. Men vid den direkta frågan, sänkte han huvudet. Han teg.

— Jan, så hes hennes röst lät i en hast, Jan, det är bäst att vi inte råkas vidare. Jag reser snart för resten, så vi hade fått säga adjö till varandra

förr eller senare. Därför kan vi lika gärna göra det i dag. Det blir ett adjö för alltid, som du förstår.

Hon räckte ut handen.

— Adjö, Jan.

Han försökte säga något, men strupen var som hopsnörd. Utan ett ord tog han hennes hand, släppte den igen, lyfte på hatten och gick.

Hon gick hemåt med blytungasteg. — Om han bara sagt något! Om han sagt ett enda ord ändå! — Varför brydde han sig inte om att försvara sig? — Å, tänk om det var för att — för att han var lika glad åt att det blev så här? Men hans ögon sågo så gränslöst sorgsna ut. Nästan förtvivlade. Varför — varför sade han då alls ingenting?

Lilla Marianne Claesson gick uppför Sandelins verandatrappa och in i sitt rum. Hon sjönk ihop på sängen och grät så bittert som hon väl aldrig gråtit förr. Tårarna runno mellan hennes fingrar. Hon hade ingen näsduk till hands att torka bort dem med. — Hon lutade pannan mot ett hårt, svalt föremål. Ett hårt stöd, men ändå ett stöd, när sorgen var som tyngst. Det var inte någon vit grindstolpe — det var en svart sängstolpe med en liten mässingskula på toppen.

IV.

Halta Mina linkade uppför prästgårdsallén. — Hon hade så bråttom så bråttom. Tungan värkte för att få sagt allt vad den hade att säga. Bara hon väl vore framme!

Den stackars lytta kroppen hade svårt att följa med. Den vickade och krängde som ett skeppsvrak i storm. Men äntligen hade den gjort sitt. Och Mina fick sjunka ned på en stol i kyrkoherdens mottagningsrum.

Hå-hå-ja-ja, vad världen var full av ondska och elände. Hade kyrkoherden hört om den här förfärlige Jan i Bjersarp och hans senaste tilltag? — Hennes stackars systerson låg hemma halvt sönderslagen. Och det just nu, mitt i vårarbetet.

Kyrkoherden var blek och snuvig efter influensan. Han orkade inte höra på Minas ousinliga ström av ord. Han satt bara och nickade tankfullt för sig själv. Och undrade, om han borde ta ett pulver eller ett glas konjak.

Mina gick på i ullstrumporna.

Ansåg inte kyrkoherden att man borde sätta fast den där illgärningsmannen för mordförsök? Månsas voro så tröga och försoffade, så de tyckte det var bäst att låta allt vara som det var. Och

hennes svåger, stackars mes, var rädd att stöta sig med Olaus i Bjersarp. — Men tyckte inte kyrkoherden ändå, att man borde låta syndaren få sina gärningars lön?

Kyrkoherden hade just bestämt sig för konjakten, då Mina gjorde en paus. Han såg på henne och fann att hon väntade ett svar. Hon hade alltså frågat något? Det var nog i samband med Jan i Bjersarp?

Kyrkoherden beskådade omsorgsfullt sina naglar. Och så upplät han sin röst, som snuvan gjort en smula patetisk:

— Ja, ja, kära Mina — ja, ja. Visst har jag hört det, alltsammans. Det är sorgligt — mer än sorgligt. Men ungdomen nuförtiden den vandrar på fördärvets brant. Och den här ynglingen? Hur kan man vänta sig annat av honom? Med en far, som är uppenbar gudsförnekare. En far, som hatar präster och kyrka och låter sitt barn växa upp i vildhet som en hedning? Nej, vi får minnas vad skriften säger: »Av deras frukt skolen I känna dem. Ty icke hämtar man vindruvor av törne eller fikon av tistel?»

Därmed reste kyrkoherden sig, och Mina förstod att audiensen var slut. Innerst inne var hon djupt besviken. Hon hade väntat sig betydligt mera stöd och uppmuntran — betydligt starkare ord till bestraffning över Måns Fredriks antagonist. Men då hon i långsamt tempo linkade nedför prästgårdsallén, beslöt hon att väl använda de där

orden ur skriften, som kyrkoherden använt. — Och hon fullföljde sitt beslut med verkligt nit. Då dagen var slut, pratades det i husen och stugorna om kyrkoherdens anatema över Jan i Bjersarp. Men — Mina hade förväxlat stället i skriften. Så nu trodde Särlingeborna allmänt, att prästen kallat folket i Bjersarp »huggormar och huggormars avföda». — Hade Mina varit en vanlig tidning, skulle hon, då hon erinrade sig misstaget, ha skyndat att ta in en rättelse, där hon sköt skulden på tryckfelsnisse. Men Mina var en ovanlig tidning och besvarade sig aldrig med några rättelser.

— — —

Olaus i Bjersarp var en tystlåten man. Troligtvis hade han hört talas om slagsmålet, men antingen han nu lade någon vikt vid det eller inte, så nämnde han ingenting om saken.

Jans uppfostran — ifall man alls kan tala om uppfostran — sköttes såtillvida principfast, att varken beröm eller klander förekom. Kanske någon gång, då det gällde arbetet — men aldrig då det gällde privatsaker. Om Jan blivit stämd och bötfälld, är det väl möjligt att Olaus skulle brutit sin tystnad för ett ögonblick och sagt:

— Du får själv sitta av böterna.

Men mera hade det ej blivit. Och tonen skulle ha varit lika fri från klander som från beröm. — Ett lugnt konstaterande bara.

Om Jan och hans far hyste någon rikedom av

ömmare känslor för varandra, är svårt att säga. Men de respekterade varandra, och det är inte litet.

När livet går sin vanliga gång är ett sådant förhållande mellan far och son lyckligt och bra för båda parter. Särskilt för den som är tjugu år och tycker om att rå sig själv. En inblandning skulle kännas som ett tryckande tvång.

Men — när man bara är tjugu år, och livet plötsligt hoppar ur sina fåror, så att man känner sig som en vinddriven trasa — utstött och förkastad — då är det likgiltiga respekterandet inte helt till fylles. Då blir hjärtat hungrigt efter litet ömhet — ett par vänliga ord — en försynt smekning.

Jan var inte helt utstött och förkastad. Den som går segrande ur ett ärligt slagsmål, vinner alltid vissa sympatier. Och då Jan på lördagskvällarna kom framåt vägen och passerade en klunga män, som läto litern gå ur hand i hand — då hejdades han av ivriga tillrop:

— Kom hit och få dig en jamare! Du har ärligt förtjänt den.

Sympatyttringar var där heller ingen brist på. — Det är ruter i dig, din satan. Måns Fredrik fick inte ett dyft mera än han förtjänade. Och om sen käringarna springer runt och pratar — vem tror du fäster sig vid sådant! Käringsprat är lort för en rejäl karl!

Men trots allt detta, förblev Jans himmel mörk. Hon hade gått ifrån honom. Han såg nästan

aldrig en skymt av henne mera. Än hade hon inte rest — än fanns hon kvar — men hon gick ur vägen för honom — han fick aldrig se henne.

— — —

Det var lördag och kväll och i morgon var man fri från arbetet. Jan kom på vägen, stirrade fåfängt sökande mot Sandelins gula hus. — Jo, butiken var öppen än.

Han spanade genom rutan och såg en syn. H o n — h o n satt uppflugen på disken och pratade med Alma, som den här kvällen stod för kommersen.

Jan gav sig inte tid att stanna och överlägga. Han tog trappan i två tag, öppnade dörren och steg in. Den lilla butikslokalen luktade ost och fotogen. Burkar och lådor, tygpackor och porslinskoppar fyllde hyllorna från golv till tak. Och där på disken satt h o n. Det var ingen syn — det var verklighet. — Hon vände ryggen åt honom. Hon såg honom inte. Men plötsligt måste hon ha märkt hans närvaro. Hon ryckte till och vände sig om. Den blick, hon gav honom var snabb och förskräckt. Och så gled hon ned från disken, öppnade en dörr inåt bostaden och försvann.

Alma undrade vad han ville ha.

— Tobak, mumlade han, tobak.

— Vilken sort?

Han stirrade mot dörren, där h o n försvunnit.

— Det gör detsamma, sade han lamt.

Han fick sin tobak och gick. Han kom ut på

vägen — gick framåt som i dvala. — Hur kunde hon? Att gå — utan ett ord — utan en hälsning? — Å, vad världen var mörk och bitter. Vad han kände sig förödmjukad, utstött, förkastad.

Borta vid grandungen hördes röster. Han tog vägen ditåt. Där stod de i klunga som vanligt. Bruna nävar tummade buteljalsarna — vita etiketter lyste i skumrasket.

— Kom hit Jan — här finns mojängers skall du se!

Jan kände sig plötsligt kall — genomfrusen inifrån. Det där skulle göra gott — det vattnet, som värmdes så skönt.

— Ge hit flaskan! sade han.

Han fick den och drack i långa klunkar. — Sen gick den laget runt igen. Den kom tillbaka tom. En ny halades fram ur granriset.

Jan drack som en vettvilling. När de andra började sjunga, skralade han med. Men när de till sist fortsatte sin vandring framåt vägen, blev han kvar. Han satte sig med huvudet mot en trädstam. — Så härligt varm han var. Och livet var också härligt — åtminstone mindre bedrövligt än annars. Himmeln stod som en mörkblå kupa över byn. Och marken gungade en smula. — Där — där borta låg det gula huset, där hon fanns. Hon hade suttit här med honom en kväll. Hon hade lagt armarna om hans hals — — — Och nu? — Nu såg hon inte åt honom. Gick undan, när han kom, för att slippa hälsa på honom. Men varför? Varför? — Därför att han slagit en drummel, som

stått där och sagt dumma, fula ord om henne. — Om han låtit drummeln prata i fred och gått förbi utan att bry sig om orden? — Ja, då hade han haft henne hos sig nu. Då hade hon kysst och smekt honom.

Jan stödde huvudet mot händerna. — Det gick runt för honom — allt gick runt. Tankarna löpte ihop, trasslade in sig i varandra — som garnändar, omöjliga att reda ut.

Han försökte tala högt för att få klarhet i dem. Orden trevade sig fram långsamt högtidliga:

— Om jag hade varit en mes — burit mig åt som ett kräk — då skulle hon ha tyckt om mig än. Ja, det skulle hon. Men inte skulle jag kunnat se henne i ögonen, när jag visste med mig att jag lät folk säga vad de ville om henne? Och sitta här med henne som om ingenting hänt? Nej — aldrig. Då — då måste det ju bli så här ändå? Hur man än bar sig åt?

Han teg. Han böjde huvudet djupare ned mot händerna. Och plötsligt bröt han ut i en häftig ström av ord. Han trodde, att han skrek ut dem för alla himmelns vindar. Men i verkligheten viskade han dem bara.

— Hon har aldrig brytt sig om mig — hon gick här bara och drev med mig. Hade roligt åt mig för att jag var så dum och trodde — — — Å! Men jag ska visa henne — visa henne — — —!

Han bet ihop tänderna.

— Jag ska ge tusan i henne. Jag ska leva som

en rövare — bry mig om alla andra flickor — bara inte henne!

Han tystnade igen. Genom hans huvud vandrade en tanke, som ofta förr vandrat genom huvudet på mycket olyckliga människobarn.

Om han skulle döda sig? — Livet var ju ändå ingenting värt numera. Lika gott att gå från alltsammans. Men nedanför hennes fönster skulle det ske. Han kände, att han måste vara i hennes närhet i den stunden. Inte för att hämnas på henne — nej visst inte — bara därför att det skulle kännas så gott att ha henne nära.

— — —

Barnmorskan var ute på förrättning. Där väntades en arvinge på något ställe i byn. — Och Greta satt ensam hela den långa, ljusa kvällen. Hon satt vid fönstret, som vette mot vägen. — Hon såg Jan komma gående — hon såg honom försvinna i klungan av män där borta vid grundungen. Och till sist, då klungan skingrades, spanade hon förgäves efter honom.

Han gick med de andra, naturligtvis — men hon kunde inte upptäcka honom.

Som hon satt där, började hon undra. — Tänk, om han ändå inte gått med de andra? Om han fanns kvar där bland granarna ännu — ensam? Kunde någon av karlarna ha gjort honom illa? Anej, varför skulle de det?

Oron tog fatt henne likafullt. Tankarna ville inte släppa Jan. — Tyst smög hon sig från fön-

stret, kastade en kapp över sig och gick ut. Hon kände sig brottslig, ängslig och lycklig, medan hon gick vägen framåt.

Nu var hon vid kyrkan. Hon spejade mot grändungen. Såg hon fel, eller satt där verkligen någon lutad mot en trädstam? — Kunde det vara Jan?

Hon kallade på honom sakta:

— Jan, är det du? Jan?

Han lyfte på huvudet, men svarade inte. Greta såg hans ansikte och sprang till honom.

— Jan, sade hon ängsligt, hur är det med dig? Har — har någon gjort dig illa?

Hon böjde sig över honom och strök håret från hans ansikte. Men då han fortfarande teg, föll hon på knä bredvid honom och tog honom om axlarna.

— Svara, Jan! Säg något! Är du sjuk? Å, så svara!

Då såg han upp på henne med en dimmig blick. Nu stodo tankarna stilla i hans huvud igen. Han visste inte var han var. Men flickan där bredvid, det var ju Greta, hans gamla lekkamrat.

Han tog hennes ena hand och höll den krampaktigt fast. — De voro barn, bägge, och hade lekt tillsammans just nu — men så — så måtte han ha somnat från leken. Och hon blev orolig och ville väcka honom.

Han lyfte ansiktet mot henne och försökte le.

— Ska — ska vi springa på kapp?

Han sluddrade på målet — han luktade sprit.

Nu först förstod hon varför han satt här — alldeles ensam. Halvt ofrivilligt drog hon sig undan en smula. Hon försökte lösgöra sin hand, som han höll, men den satt som i ett skruvstäd. Då brast hon i gråt. Alltsammans var ju så hemskt och så sorgligt. Och Jan var sig inte lik.

Det var som om hans blick klarnade en smula. Han sluddrade inte så mycket som förut, då han sade:

— Varför gråter du? Gråt inte!

Med ena handen strök han henne över kinden för att trösta. Halvt omedvetet fortsatte han smekningen nedåt halsen över skuldran. — Så satte han sig upp med ett ryck. — Han hade drömt. De voro inte barn längre. Det var inte någon lek-kamrat han hade bredvid sig utan en kvinna. — En kvinna — med runda axlar och höfter — en kvinna — — —

Han drog henne intill sig, slog armarna om henne och kysste henne hårt.

— Låt mig gå, bad hon, låt mig gå.

Men det var som om han inte hört det. Han höll henne fast som förut och hennes läppar skälvde under hans kyssar.

Så — plötsligt släppte han taget om henne.

— Du får gå, sade han. Du får gå nu. Men gå fort!

Greta gjorde ett försök att resa sig, men sjönk tillbaka igen. Hon lade armarna om hans hals och viskade:

— Jag vill inte gå. Jag vill stanna hos dig. Jan!

V.

Träd och buskar började slå ut. Vitsipporna fällde sina blad. Vårarbetet sackade av så smått på åkrarna kring Särlinge. — Våren höll som bäst på att övergå i försommar. Dagarna gingo, doftande och solvarma. Det blev kväll, men det ville inte riktigt bli natt. Över himmeln låg det kvar som en reflex av dagens solsken.

En sådan ljus natt, som inte riktigt är någon natt, utan bara en skymning mellan två dagar, hände det något i Särlinge by.

En osynlig ande vandrade fram över vägen. Gick förbi gårdar och stugor och styrde kosan uppför prästgårdsallén, in i det vita huset.

Kyrkoherden satt i sitt arbetsrum och skrev på sin predikan. Den osynlige gick tätt förbi honom, men han märkte det inte.

Inne i sängkammaren höll prästfrun på att klä av sig efter en mödosam dag. Hon var så tyst och förskrämd, den lilla frun — gick som en skugga där i prästgården, rädd att vara i vägen — rädd att störa mannen, som hon såg upp till med hundtrogen dyrkan. — Nu gick hon på täpspetsarna inne i sängkammaren, ängslig att någon

golvtilja skulle knarra under henne. Han arbetade ju. Hon måste vara tyst — så tyst.

Men plötsligt gjorde hon buller. — Det var inte frivilligt — å, nej — men likafullt hördes det in i arbetsrummet och kom kyrkoherden att rycka till och resa sig från stolen.

Den osynlige hade gått in i rummet och lagt sin hand över hennes hjärta.

— — —

Redan nästa morgon gick det som en löpeld runt i Särlinge by:

— Fru Ollén är död. Hon dog i natt. Doktorn säger, det var hjärtslag.

Och man vandrade uppför allén till det vita huset för att betyga kyrkoherden sitt deltagande.

Fru Ollén hade hört till de stilla i landet. Hon hade gått omkring som en skugga till sin man. — Han hade viljan för dem bägge — han hade förståndet.

Men nu? — Det var ju bara en skugga, som gått bort. Hur kom det sig då, att tomrummet blev så stort? Att han, den starke mannen, satt där svag som ett barn — bruten, förkrossad? — Vem kan säga det? — Så var det likafullt.

Kyrkoherden var knappt till att känna igen. På några dagar vitnade hans hår — hans hållning blev lutande, hans steg stapplande. — Så kan det gå med en stark man, då han mister sin skugga. — Det var bara i predikstolen, som han stundom blev sig lik. Men inte ens då var det helt det-

samma som förr. Mest bara en svag efterapning. — Visst kunde han slå näven i bordet där uppe — men inte med den kraften. Visst bestraffade han syndare och beskrev deras kommande olycka — men svavlet och glöden i skildringen var så matt emot förr.

Så ofta som han talat om döden — dundrat om hur den skulle komma över dem alla som en tjuv om natten! — Man fick nästan den tanken att han och döden arbetade i kompani. Att de voro bundsförvanter, som tjänade varandras sak.

Och nu var han bruten, böjd och åldrad, bara därför att den osynlige en ljus vårnatt vandrat genom hans hus. Och tagit bort en liten, förskrämd varelse, som dyrkade honom.

— — —

Det fanns inte så mycket att säga om fru Ollén annat än att hon troget tjänat sin man, så länge hon levde.

Men likafullt skulle hon väl efter sin död ha blivit allmänt omtalad i Särlinge by under några månaders tid framåt. Om inte en annan händelse kommit emellan. En händelse, som hastigt förde den lilla prästfrun ur Särlingebornas tankar.

Den händelsen valde Bjersarp som plats. Den kom så oförmärkt och stilla som stora händelser bruka komma.

Bjersarp var ett välmående ställe. I ladugården stodo korna i långa rader, välskötta, feta och blänkande. Och mjölken, de lämnade, var mjölk av

sådant slag, som en stackars stadsbo kallar kaffe-grädde.

Hur kunde olyckan välja ett sådant ställe — en sådan ladugård? — Där funnos ju andra ladugårdar i byn. Ruckliga uthus, där korna stodo i eländiga, smutsiga bås, magra och halvsinta. Men dem gick olyckan förbi.

I Bjersarps ladugård stod en liten brun och vit kviga. Hon hade vuxit ifrån kalvstadiet och kätten och fått plats i ett bås bredvid de vuxna.

Olaus tittade gott på den där kvigan.

— Det blir en fin ko, brukade han säga. Finfin — prima!

Och så skrev han på namntavlan över båset: »Prima.» Det var nu hennes namn.

Men också olyckan hade ett gott öga till den lilla kvigan.

En vacker dag stod hon och trampade ömfotad i halmen, såg inte åt fodret, idisslade inte — bara dreglade.

Olaus såg på henne och kände skräcken krypa i lederna. Kunde det vara — — —? Men tanken var för hemsk, för orimlig — han slog bort den igen. — Det var säkert ingenting farligt. Veterinären skulle nog ge tröst.

Och så blev veterinären efterskickad.

När han kom, tog Olaus emot honom, pratade om ditt och datt och nämnde till sist liksom i förbigående, att han hade en kviga i ladugården, som inte var riktigt frisk.

Medan han satt där — talför mot sin vana — och såg på den man, som om en stund skulle ha hans öde i sina händer — ge avgörandet, som blev en lättnad eller ett slag — då kom skräcken över honom igen. Den kom krälände som ett vått, slemmigt djur — kröp över nacken och axlarna nedför ryggen — sträckte ut långa tentakler över hans armar och händer och pressade fram kallsvetten på hans panna.

Veterinären blossade på en cigarr och såg lugnt obekymrad ut.

— Hur yttrar det sig? undrade han lamt.

Olaus tog ett tag om bordskanten.

— Hon äter inte, sade han.

— Det är väl något åt magen då. Annars inga symtom?

— Jo nej, jag vet inte. Man går och inbillar sig så mycket. Det ser ut som om hon dreglade också.

Nu lade veterinären undan cigarren och reste sig.

— Det är bäst jag går och tittar på henne, sade han.

— Ja. Ja visst.

Olaus försökte stiga upp och följa med, men benen kändes så tunga. Han hade svårt att resa sig.

— Min son kan följa med och visa, sade han dovt.

Han satt kvar en stund obeslutsam, så vände han huvudet mot dörren och ropade:

— Jan! Hör hit!

Han tyckte det dröjde en evighet innan Jan kom. Och när han till sist stod i dörren, då såg Olaus på honom, bara såg och såg.

Tusan, så förstörd pojken såg ut! Hade han också märkt något, och gått och oroat sig?

Han såg på Jan så som han aldrig sett på honom förut. Det var inte vänlig likgiltighet i den blicken. Det var mera.

Hans son! Den där unge mannen var hans son — blod av hans blod — och nu i nöden den enda han hade nära, den enda att få stöd och hjälp av. — En olyckskamrat.

Han sträckte ut handen och Jan tog den. Inte ett ord blev sagt om det, som rörde sig inom Olaus. Men händerna möttes i ett fast, varmt grepp.

Och så följde Jan veterinären ut till ladugården. Olaus satt ensam kvar. Hans händer höllo hårt om bordskanten. Men småningom slappnade deras tag. Det var något som hände med honom. Skräcken, det kalla, förlamande odjuret, vek undan. Ett varmt, fast handtag spred värme genom hans leder och drev undan det.

Olaus i Bjersarp blev åter sig själv — lugn, sansad, tystlåten.

Han reste sig från stolen och gick med fasta steg ur huset ned mot ladugården.

När han kom in, stod veterinären ännu bredvid den lilla kvigan.

Han såg upp med ett bekymrat uttryck.

— Ledsamt det här, mumlade han.

Jan stod bredvid och stirrade rakt framför sig.

Men Olaus gick lugnt fram och slog veterinären på axeln:

— Säg bara hur det är, sade han. Jag vet det ju nästan.

Då vände Jan sig mot sin far. Hans ögon voro stela av ångest och kring munnen skälvde det:

— Han säger — han säger, att det är mulsjukan, far!

Olaus nickade.

— Jag vet det, pojke.

Så tog han sonen om axlarna och sköt honom mot dörren.

— Säg åt Lovisa att hon tar fram kaffe. Vi skall ha oss en gök. Och du skall ha två, Jan — det kan du behöva just nu.

— — —

Bjersarp hade blivit »den stängda gården». Där, som förut rätt liv och rörelse, var allting tyst och dött.

Grinden åt vägen var vitlimmad och bevakad likt porten till paradiset's lustgård. Men där stod ingen ängel med ett bart, huggande svärd. Där stodo två unga män i kronans uniformer med gevär över axeln.

Och inifrån gården ljödo skott på skott. — Hela den granna kreatursbesättningen fick gå i döden för den enda lilla kvigans skull. Smittan hade ej

spritt sig — de andra korna voro lika friska som förut, men likafullt skulle de bort. Så lät befallningen från högre ort.

Man hade grävt i dagar och nätter för att få gemensamhetsgraven stor och djup nog. Och nu leddes kreaturen fram ett efter ett. Rakt fram till randen skulle de — så ett skott — ett stick och så tippades de ut över kanten. — Friska, granna djur den ena stunden — och den andra, blodiga kroppar där nere i gravens grå lervatten. Vattnet färgades av blod allteftersom kropparnas antal växte. Och trots skott och stick och allt, var det somliga hos vilka livet segt hängde kvar i det längsta. Ett huvud höjdes — ett par ben sprattlade — en kropp ryckte till.

Jan var med och hjälpte till. Han måste vara det — alla händer behövdes här — och inte fick en karl vara blödig. — Men — alla dessa kreatur hade han skött om, gett dem foder och vatten — de voro som vänner, gamla bekanta, allasammans. — Han sväljde hårt gång på gång. Det satt något tjockt i strupen — en tyngd över bröstet, som gav kväljningar.

Då han hörde ljud och sprattlingar därnedifrån graven, trängde kallsvetten fram på hans panna och droppade ned över ögonen.

Någon grep honom i armen. Han såg sig om. Det var hans far. Bred och stark med det vita huvudet bart.

— Gå in pojke och vila dig ett slag. Jag tar vid i ditt ställe.

Och så tog Olaus vid. Inte en muskel rörde sig i hans ansikte. Han arbetade lugnt — som om han varit oberörd av det alltsammans. Men han undvek att se på djuren, när de leddes fram. Det var nästan som hade han tänkt:

— Ni har aldrig gjort mig annat än gott. Och likafullt måste jag döda er. Men det är inte min skull, att jag måste.

Till sist var det gjort. Graven fylldes igen och ladugården stod där tom på liv.

Hela gården började lukta sublimat och lysol. Uthusen vitlimmades och överallt gingo desinfektörerna fram med sina sprutor.

Olaus gick omkring på sin gård som förut. Men han tycktes ännu tystare än förr. För utomstående verkade han inte förändrad genom det skedda — men Jan märkte ibland att hans händer darrade som på en gammal gubbe.

En dag sköto vakterna som vanligt till signal att någon vid vägen ville tala med någon från gården. Det var Olaus det gällde. Och utanför den vitlimmade grinden stod kyrkoherde Ollén.

Jan såg vem den besökande var och bet ihop tänderna. Han kände ju till den gamla fiendskapen och han tänkte:

— Skall inte far få vara ifred ens nu — efter allt detta!

Han blev stående framme på gården och såg

hur de två männen möttes. De talade länge. — Vad kunde de ha att säga varandra?

Till slut slog de sig ned på var sin sida om grinden. Kyrkoherden satt på en sten vid vägen och Olaus på gärdesgården innanför. Och hela tiden talade de. De gjorde rörelser med händerna, som om de förklarade och berättat något för varandra. Och till sist — o, under — till sist steg kyrkoherden upp och räckte ut handen över grinden. Olaus tvekade en stund, men så tog han den och skakade den i ett kraftigt grepp. Sen gick han med trygga steg tillbaka mot gården. Men vakterna visade kyrkoherden på en pyts med lysol och kommenderade honom att noggrant tvätta sin eventuellt besmittade hand.

Han efterkom kommandot med ett leende — halvt vemodigt, halvt humoristiskt.

— — —

— Var det kyrkoherden? frågade Jan. Efter vad han sett, vågade han knappt tro sina egna ögon.

Men Olaus bara smålog.

— Det var en hedersman, du pojke — en hedersman, som förstår sig på kreatur. Och förstår hur det kan kännas att mista dem. Jag har aldrig känt den karln förrän i dag — och jag tror inte far din använder ordet hedersman i onödan.

Det var allt, som blev sagt, men det var nog.

— — —

Gården var stängd för besökande, men utanför grinden fingo de stå. Sådant kan vara bra nog,

när man har ett meddelande att göra. Orden nå fram, även om man har en grind emellan sig. Men längtar man efter en handtryckning, en smekning, en omfamning, då är grinden som en kinesisk mur.

Det var en dag. Vakterna höjde gevären mot den blå himmeln och sköto. Och Jan blev kallad till vägen.

Utanför den vita grinden stod hon — Marianne! Somliga saker äro för lyckliga för att man skulle våga tro på dem med detsamma — och Jan vågade inte heller tro.

Men hon stod där likafullt. Hon log mot honom som förr, och talade till honom. Hon bad honom förlåta att hon varit så dum och elak. — Nu visste hon varför han gjort som han gjorde. Det var så vackert av honom — hon beundrade honom mer än någonsin — men å, så hon skämdes över sig själv! Kunde han förlåta?

Om han kunde?! — Men svara kunde han inte. — Han bara såg på henne och log.

Hon berättade, att hon uppskjutit sin hemresa. Hon skulle stanna länge ännu. Och en vacker dag fingo de träffas igen. Då alla de där dumma isole-ringsdagarna voro över — och man slapp att ha en idiotisk grind emellan sig.

Han stod och njöt av hennes röst, hennes ord, hennes närhet. — Men så kom det ett moln och skymde hans sol. — Greta! — Vad hade han gjort? — Hade han inte lagt mil emellan sig och Marianne — den där olycksaliga kvällen? — Å,

om man kunnat vrida tiden tillbaka och få den ogjord! — Varför hade han druckit? — Det var väl för att han skulle bära sig åt som ett kräk! — När hon fick veta det — då kunde hon ju aldrig se åt honom mera! Och hon måste väl få veta det?

Han såg på Marianne och blinkade som om han sett rakt in i solen. Här stod hon — så nära honom och ändå — så oändligt långt borta. — Han led i djupet av sitt hjärta. — Varför måste det vara så svårt att leva? — Varför gjorde man så mycket ont för sig själv?

— Stackars Jan, sade Marianne. Den här tiden har varit svår för dig?

Han nickade tyst.

— Jag förstår det, Jan. Jag tror åtminstone att jag förstår. Men nu är ju det värsta över — nedslaktningen — jag hörde talas om den. Hu!

Hon ryste, där hon stod.

— Det är över nu, sade Jan lågt.

Marianne lutade sig fram över grinden.

— Jan — när vi möts igen — det dröjer väl inte så länge — då vill jag så gärna att — att —
— Att?

— Jag vill att du skall glömma allt det där hemska. Och jag vill hjälpa dig med det — om jag kan.

— När jag ser dig, så kommer jag inte ihåg något annat — bara att du finns, sade han.

Marianne log till svar. Ett litet lyckligt leende.

— Då är jag glad, sade hon. Så glad.

Nu gled molnet åter över Jans sol. Hotande mörkt och tungt. Hans ansikte stramade till, väntande, ångestfyllt. Där var någon, som kom på vägen. — Greta, barnmorskans lilla dotter, kom med långsamma, skygga steg fram mot grinden.

Marianne gick emot henne och hälsade — glad, leende, utan alla onda aningar.

Och Greta försökte le tillbaka, men hennes blick var sorgsen och beklämd.

Så gick hon fram mot grinden, lyfte på huvudet och sade nästan trotsigt:

— God dag, Jan.

Han böjde huvudet.

— God dag.

Greta stod tyst ett ögonblick. Hon försökte tala, men det var så svårt att finna orden. Till sist kom det litet trevande:

— Jag gick bara hit för att se hur ni hade det. Mamma bad hälsa. Hon kunde ju inte gå själv, som du förstår.

— Nej, sade Jan tonlöst. Han reflekterade inte i närvarande stund, annars skulle han väl funnit det underligt, att fru Eriksson skickat sin dotter till Bjersarp. Och insett, att detta var en nödlögn av Greta.

— Jan, han ryckte till, det var Mariannes röst nu. Jag får gå. Men jag skall komma igen ofta.

Hon nickade mot honom. Hennes blick var varm.

— Vi ses igen!

— Jag går, jag också, sade Greta plötsligt. Adjö!

Jan stod och såg efter dem, där de gingo bortåt vägen. Hans lycka och hans olycka — sida vid sida — obesvärat pratande med varandra. — Han tyckte inte illa om Greta — nej, men han blev ändå förtvivlad, då han såg henne. Därför att hon tycktes stå emellan honom och den han älskade. — Precis som den vita grinden, tänkte han. Den rädde inte för det — inte Greta heller, men likafullt stod den emellan.

Hans hjärta vred sig i längtan och ångest. Han kunde inte mista Marianne! Och lika litet kunde han göra ogjort det, som hänt den kvällen — med Greta. Det föreföll så avlägset, så långt borta. Kanske var det också så? — Ingenting att gå och sörja över?

Han gick framåt gården med långsamma steg.

Greta hade alltid varit snäll på den tiden, de lekte tillsammans. — En renhårig kamrat hade hon varit. Aldrig skvallrat, aldrig ställt till ont för honom. — Hon var sig lik ännu — det var hon nog. — Och om hon insåg att han höll av Marianne och aldrig kunde hålla av någon annan, så förlät hon nog det skedda — glömde — och var en god kamrat som förr?

En liten blå blomma av hopp började spira i hans hjärta. Men att hoppas är inte alltid det samma som att vara glad. — Jan var inte glad.

Hans hjärta låg som en tung sten i bröstet — och tanken på Marianne — längtan efter henne, var blandad med en ångest, som gjorde den ännu hetare än förut.

Jan var så olycklig som man bara kan vara, när man är mycket ung och mycket förälskad.

— — —

Marianne och Greta gingo tillsammans framåt vägen. De pratade och skrattade, men plötsligt blev det tyst mellan dem. Och i tystnaden fingo de bägge en känsla av att pratet och skrattet inte varit naturligt — utan en liten smula konstlat.

Det var Greta, som bröt tystnaden. Hon såg ned i marken och sade lågt:

— Förlåt att jag frågar, men tycker ni om Jan? Han tycker mycket om er.

Marianne blev inte häpen. Hon överraskade sig med att finna frågan helt naturlig. Och hon svarade:

— Ja, jag tycker mycket om honom.

Då vände Greta på huvudet och gav henne en undrande blick. Hennes nästa fråga kom en smula skyggt:

— Men — ni är ju förlovad?

Marianne blev stående. Hon såg på Greta — vädjande, avbedjande — vad vill du, att jag skall göra? Det är nu en gång så, och kan inte ändras!

— Ja, sade hon hjälplöst.

En stund stodo de tysta och fixerade varandra.

Så sträckte Marianne ut handen, och tog Gretas hand i sin. Plötsligt, impulsivt, sade hon:

— Och ni tycker också om honom!

Gretas huvud sjönk ned mot bröstet. Hon gjorde en rörelse som för att lösgöra sin hand.

— Jag skall gå hem nu, sade hon, adjö.

— Förlåt mig, bad Marianne, det var inte min mening att göra er ledsen!

Greta snyftade till.

— Jag är inte ledsen, viskade hon, inte ond heller — bara så gränslöst olycklig.

Hon drog till sig sin hand och sprang sin väg. Marianne såg henne försvinna in i fru Erikssons röda hus. Men själv gick hon hemåt och kände sig så underligt beklämd till sinnes. Precis som om det varit hennes fel att lilla Greta gick omkring och var olycklig.

Alma hade kaffet färdigt, då hon kom in. Och Almas runda, snälla ansikte riktigt sken av välvilja. Marianne glömde barnmorskans Greta rätt fort. — Hon tänkte på Jan. — Å, hon var allt lycklig ändå, som fått se honom igen — om där också stod en vit, lysoldoftande grind emellan dem!

INTERMEZZO.

Nu står sommarens sol över Särlinge by. Vägen står vit av torrt damm, men i trädgårdstjapporna stå blommorna vattnade av människohänder och friska. Där lysa daliorna röda som blod — där stå de höga, raka gladiolerna och visa sin färgprakt i alla nyanser, från blekrosa till purpur.

När livet går sin gilla gång och bekymren äro små och vardagliga, då bli människornas tankar också små. Då löper skvallret från mun till mun, och nästan blir häcklad och dömd.

Men när olyckan står som ett hotande moln över byn, då kvävas de små tankarna. Då tystnar skvallret. Olyckan siktar väl inte på en — det är dem alla den vill åt. — Ängslan för människorna ihop — sorgen närmar dem till varandra. Den är gemensam som den vida rymden över dem. Och den höjer deras blickar upp från det vardagliga.

Den lilla byn ligger omstrålad av sommarens sol. Den ser glad och sorglös ut. Men det är bara på ytan.

Ängslan ligger som en mara över Särlinge. Det är kreaturen först och främst. Skall pesten gå ut över hela byn? Skall den ödelägga och förhärja i varje gård? — De vitlimmade mjölkkanorna

utanför mejeriet se olycksbådande ut. Den vita färgen påminner om svepningen på en död. Skall den flyta ut, svepa över hela byn, lamslå allt liv?

Så är det grödan. Himmeln är blå, så klar, så obarmhärtigt blå. Och marken är torr. Stora sprickor överallt. Gräset gulnar så smått. — Är då himmeln obönhörligt tillsluten? Skall det aldrig bli regn mera?

Man talar inte om sin ängslan. Man har inte ord för den. Folket på slätten tiger, då sorgen nalkas.

I kyrkan är där fullt varje söndag. — Kyrkan vänder ryggen åt den vita vägen, åt de torra åkarrarna. Den vänder sig åt väster. Skall hjälpen komma därifrån? Regnet?

Där är så tyst och svalt inne under valven. Där är ro och fred. Orgeln spelar, det gör hjärtat gott att höra. Och så kommer kyrkoherden upp på predikstolen.

Förr? Visst var han en andans man, som kunde tolka ordet för sin menighet? Ja — han var så. Han var en väldig stridsman, väpnad med både »trones sköld» och »andans svärd». Men ibland blev det kanske väl mycket vapenslammer. Det var ståtligt och förskräckligt för öronen — medan hjärtat förblev oberört. Man kände sig smått ängslig över att ha en sådan man mellan sig och Gud. Ville gärna söka upp genvägar och smita över, så han inte märkte det. Men han märkte det alltid och avskar vägen med svärdet. — Det fanns inte och fick inte finnas genvägar!

Nu? — Det är som låge olyckan lika tung över honom. — Också honom har den pressat mot jorden, har böjt hans knän och sänkt hans huvud. — Han är inte så stor som förr, och vapnen har fallit honom ur händerna. — Han är en av dem, bara — en stackars människa och syndare, som ligger i stoftet inför den evige och ber: »Hjälp oss arma!» — Oss! — Det är däri skillnaden ligger.

Det är en människa, som talar där uppe på predikstolen. Talar till sina likar, sina vänner. — Och orden gå till hjärtana och svalka och göra gott.

En sådan välsignad sak är sorgen, när den är gemensam.

— — —

Särlinge by lyser färgglad i sommarens sol. Men på vägen går en man med vandringsstav i handen och fladdrande långt, vitt hår. Han går från hus till hus. När han talar, ler man i smyg. Det måste ju vara tokerier han säger, eftersom han skall vara tokig. Men ibland känner man en oklar skräck vid hans ord. — Kanhända ligger det mening i tokerierna — det är kanske inte för inte han kallats »profeten»? — Nåja, det namnet har kommit ur bruk. Numera heter han bara »Tokiga Joakim» eller rätt och slätt »token».

Vari hans tokighet består, kan man inte så noga veta. Men en egenhet har han. — Han håller sig undan från folk, när livet går i sina vanliga spår.

— Kommer sorg eller olycka till ett hus, då tar Joakim sin apostoliska stav i hand och vandrar dit. Hans mening är god. Han vill trösta och lugna. Men man finner hans ord så underliga — om man alls hör på dem — så det blir inte stort bevänt med trösten.

Nu vandrar han på den vita vägen genom Särlinge by. Så vandrade han omkring från hus till hus en gång för länge sedan. Det var visst, när koleran gick, så han måtte vara bra gammal. Men hans ålder har ingen reda på — inte ens han själv. Han vet bara, att han är född en sommar, då haglet förstörde grödan i Särlinge. Och råttorna ha ätit sönder det bladet i gamla kyrkboken, där hans namn stod. Eller också ha malen gjort det. Hur som helst — sönder är det.

Hans ansikte är slätt och ljust som ett barnansikte. Och hans blå ögon se så milda och vänliga ut. — Han går som en god tomte framåt vägen, när ängslan ligger över byn som en mara.

— — —

Den lilla storstadsfröken hos Sandelins har fått skära rosor på kinderna. Men vem vet om Särlinge gett henne dem? — Vem vet, om de skära rosorna tyda på hälsa eller sjukdom? — Hennes ögon äro så klara, så väntande. Är det kärleken de se mot, eller är det — — —? Varför skall man fråga? Vem vet sådant? En vän har hon fått på sista tiden. Hon fann honom utanför Bjersarps vitlimmade grind. Hans fladdrande vita

hår och milda, vänliga ögon gjorde henne rörd. Och om Särlinge inte varit så gripet av ängslan skulle man väl gjort stora ögon den dagen, då tokiga Joakim kom gående med staven i handen och en liten storstadsflicka vid sin sida.

Hon gick ut för att råka Jan. Den dagen som de andra. De få stå på var sin sida om grinden och talas vid. Men Jan är så tyst. Han är sig inte lik. När han ler mot henne skälver det kring hans munvinklar som om han ville gråta. Hon kan inte fråga vad det är. — Kanske är det heller ingenting? — Hon inbillar sig det bara? — Den stora ängslan har smittat också henne, en utomstående.

— — —

Fru Eriksson hjälper små barn vid deras entré i denna jämmerdal och sköter om sin trädgård som vanligt. Hon tycks oberörd av den allmänna förstämningen. — Kanske det envisa hoppet vaknat till nytt liv i hennes hjärta? — En rik, förnäm svärson — ett slut på förnedringen? — Hon ser ofta på dottern och småler tyst. Greta börjar ta sig. Hyn är renare än förr, friskare i färgen — under ögonen har där kommit en skugga, som klär — och figuren verkar på något sätt spänstigare. Men flickan är tystare än förr. Hon läser inte så mycket — hon går för sig själv, försvinner på långa stunder. — Nåja, huvudsaken är att hennes utseende tagit sig. Fru Eriksson kan inte hjälpa att hon gläds i sitt hjärta, under en tid, då hela byn sörjer.

— — —

Halta Mina går inte omkring så mycket som förr. Hon sitter hemma i sin lilla stuga och snusar och tänker melankoliska tankar. — Måntro Herrans straffdom över Särlinge bara är början till något som skall ske? Kanske har man yttersta dagen i faggorna. — Halta Mina anser det mycket troligt att så är. — En olycka, som går över Särlinge, är i Minas ögon en världsolycka. — Om man talade om för henne att världen är så stor, att en liten fläck som Särlinge knappast märkes — skulle hon inte tro det. — Särlinge är ju världens medelpunkt. Hon skulle anse den för gudsförnekare, som vågade rubba hennes tro på att Vår Herre är bosatt i den blå himmeln rakt över Särlinge by. Och att ingenting på jorden intresserar honom så, som just Särlinge.

— — —
Himmeln är så djupblå och klar. Och solen lyser så grant över jorden.

Men i den lilla byn, som är så liten, att den inte ens fått en prick på kartan som utmärkelse, där gå människorna och spana mot den blå himmeln. Spana med ångest och längtan efter moln. Vita moln, grå moln, som för en tid kunnat dölja den varma, lysande solen och gjuta svalka och nytt liv över åkrar och gården.

På söndagen ljuda orgelns toner under kyrkans valv och människornas strupar ge från sig ljud, som skulle föreställa sång, men som i sin klagande, menlösa bristfällighet bli dubbelt bevekande:

»Giv dagg och must i ymnigt mått,
ack, vederkvick den usla säd
och sorgsna hjärtan åter gläd!»

Är det en regndroppe, som slår mot rutan? —
Har undret skett? — Nej, solen lyser lika klart.
— Här vill det mera till. Orgeln stönar, rösterna
jämra:

»Du kan, o, Herre lättelig
befalla skyn att öppna sig.»

Men skyn öppnar sig inte. Bryr Herren sig inte
om Särlinge by? Är den alltför liten?

Dagarna gå — grödan torkar, men himmeln för-
blir lika obevekligt blå. — Inte alltid — nej, inte
alltid. — Säg mig den sorg, som varar beständigt.
— Nej — en dag skall väl gå upp över lilla Sär-
linge med lyckans vita moln över himmeln — och
de efterlängtade regndropparna skola falla strida
över all törstig jord.

Men än är dagen inte kommen.

VI.

— Du är blek om nosen flicka — tag dig ett glas.

Fru Eriksson satt i sitt kök och drack hemlagad likör. Greta stod borta vid spiseln och stirrade frånvarande rakt framför sig.

— Hörde du inte — tag dig ett glas! Det gör gott.

Flickan gick fram till bordet, slog mekaniskt upp ett glas och hällde i sig den skarpgröna vätskan.

— Ett till, sade hon. Jag vill ha ett till.

Hennes mor gjorde en slapp rörelse mot flaskan.

— Tag bara — men inte för mycket. Och nu ska du få höra. Den där flickan Claesson lär väl få för sina synder.

— Hur så?

— Jo — hennes fästman kommer hit endera dagen. Han har skrivit till Alma. Det ska bli en överraskning för lilla fästmön. Hon får ingenting veta. Jo du — den, han anar allt ugglor i mossen! Och Bjersarp öppnas i morgon eller övermorgon. Så det kan nog hända att han träffar på sin sköna i en öm tätatät med monsieur Jan. Då skulle jag vilja se på! Sannerligen skulle jag inte vilja det.

Greta teg. Men fru Eriksson fortsatte:

— Det är inte mer än rätt heller. Så som hon burit sig åt. Tror du, att en bättre flicka springer omkring och flirtar med en bonddräng, som hon gjort!

— Men mamma — Jan är inte någon bonddräng.

— Är han inte? Skulle roa mig att veta vad han annars är. Nå ja, för resten, pojken rör inte för det. Det är hon, som har trängt sig på honom och förvidit huvudet på den stackarn. Vore hon min dotter, så slog jag henne fördärvad.

Greta hade suttit och lyssnat, tyst och apatisk. Men nu reste hon sig plötsligt och tog ett steg mot sin mor.

— Slå då, sade hon. Slå då!

Fru Eriksson blev så häpen att hon stälpte sitt glas.

— Vad menar du, flicka? Vad i världens namn menar du?

— Jag menar — jag menar, att jag — och Jan — — — Jag också.

— Att? Nej, nu snurrar det runt för mig. Att du skulle ha sprungit efter Jan, du med?

Flickan nickade.

— Mera än så. Jag har — jag har — jag tror nästan att jag skall ha ett barn.

Fru Eriksson satt och tuggade men kunde inte få fram ett ord. — Det blev tyst — ohyggligt tyst i rummet. Från sängkammaren hördes en klocka

ticka, gällt och argt. Utanför det öppna fönstret surrade en humla kring rosenbönorna.

Och till sist bröt Greta tystnaden. Hon sade med en röst som blivit hes och onaturlig:

— Det var inte Jans fel. Det var mitt. Helt och hållet. Det var jag som ville ha det så. Inte han.

Fru Erikssons käkar glappade till. Hon försökte tala, men det blev bara en sluddrande viskning:

— Du är en — en — — —

Greta gick tyst förbi henne, öppnade dörren ut och försvann.

Och först i ensamheten fann fru Eriksson det ord, hon sökt. Hon mumlade det gång på gång, lallade det, meningslöst som en papegoja:

— Sköka, sköka, sköka.

Det var som en lättnad att få uttala det ordet. Hennes pina var för stor — förnedringen var så grym att den översteg hennes fattningsförmåga. Det var som om hon fått ett slag över huvudet. Allting snurrade runt — stolar, bord, väggar.

Hon reste sig och stapplade in i sängkammaren. Hon famlade efter stöd, grep om skåp och stolar, tills hon nådde sängen. Där föll hon framstupa och blev liggande. En dvala kom över henne. Hon visste inte längre vem hon var eller vad som hänt. Mindes bara helt svagt att hon drömt en hemsk, otäck dröm.

Hon vaknade vid att solen sken. Det var morgon. Hon lyfte huvudet och såg sig om i rummet. Gretas bädd stod tom och orörd. — Greta

hade inte varit där. Hade gått sin väg, sedan hon sagt — — —

— Å, det var alltså sant? Nu mindes hon varje ord, som fallit mellan dem. — Det var alltså sant?

Hon tog sig om huvudet och stönade högt. Hon sjönk tillbaka mot kudden igen. Men tankarna pinade henne lika infernaliskt.

Hennes dotter!? — Hennes dotter hade gått och beblandat sig med folket i byn. Hade uppfört sig som en slinka! Kastat sig i armarna på en bondpojke, som inte ens brydde sig om henne!

Kunde man tänka sig en större förnedring och vanära? — Men var höll hon till egentligen? — Hade hon gått till Bjersarp och tigt den där pojken om förbarmande? Låg hon och kröp utanför hans dörr som en hund? Nej — så mycket kände hon Greta! Det gjorde hon inte. — Men var fanns hon då?

Några ord kommo för henne. Några ord, som hennes man sagt en gång. — Men varför? — Inte hade de något samband med detta? — Vem visste? — Han hade sagt något om förnedring. »En man av folket ber om nåd, då han blir besegrad och vanärad, men en ädling tar hämnd på sig själv och begår harakiri.»

Å, varför skulle de orden komma för henne nu! — Var fanns flickan?

Nu växte oron sig större än skamkänslan. — Hon måste se till att finna Greta. Kanhända kunde allt bli bra ännu? Kanske var det bara inbillning,

det där om följderna. I så fall behövde ju ingen få veta — — —

Hon rusade ur sängen — gav sig inte tid att släta till håret, som blivit rufsigt och hängde ned i testar. Sådan hon var, sprang hon ut ur huset, ut i trädgården.

— Greta! ropade hon. Greta, Greta!

Men ingen svarade.

Hon satte sig på en trädgårdsbänk, gömde huvudet i händerna och försökte tänka redigt.

Var kunde flickan vara? — Var? — Vart kunde hon ha gått? Till Bjersarp? — Nej. — Sandelins? — Nej. — Skollärarns? — Nej, de voro bortresta nu under ferierna. — Men vart, då? — Vart i himmelens namn?

Då knastrade sandgången under steg.

Barnmorskan såg ditåt. Det var Johan, hennes gamla faktotum, som brukade såga ved och bära vatten åt henne. Han blev stående ett stycke ifrån henne.

— Frun, började han. Jo, frun — — —

Fru Eriksson blev med ens stel och kall. Det var något i hans ton, som kom henne att ana — nästan veta — — —

— Johan! utbrast hon. Å, Johan, säg det!

Han klarade strupen.

— Det är fröken, sade han. Fröken Greta. Hon är i vedboden.

— I vedboden — jasanya. Lever hon?

Det var inget hopp i frågan.

— Nej, svarade Johan lågt. Jag skar ned henne, så fort jag fick se — — — Men det var för sent.

— Skar ned henne, upprepade barnmorskan tonlöst. Jaså, på det sättet. Skar ned henne — — — Å, min Gud!

Hon reste sig mödosamt och sträckte händerna mot Johan, famlande som en blind.

— Jag vill gå till henne. Hjälp mig — stöd mig — jag är för trött — och för gammal. Jag orkar inte själv.

Johan tog hennes arm och ledde henne framåt sandgången — långsamt — steg för steg.

VII.

Lilla Greta Eriksson var väl ingen ädling — men likafullt kunde hon inte bära skammen och förnedringen, utan tog hämnd på sig själv — och gick.

Varje gång en människa begår en sådan handling, hörs ett samfällt rop från de utomstående: — Så fegt! Att inte våga leva! Så fegt!

Det har blivit skick och sed, att sådant skall kallas fegt. — Om man också själv blundar och ryser av skräck, när man råkat få en skära i ett finger — så tvekar man ändå inte en sekund att kalla den feg, som själv för kniven och låter sitt blod rinna bort till sista droppen.

Att våga leva? — Krävs det då så mycket mod till det? Man är van vid det, man vet ungefär vad det innebär. Men att dö? — Vem av oss levande vågar påstå sig veta vad döden är? Trots alla ansträngningar förblir döden ett utforskat land. Ett okänt område.

I Särlinge höjdes inget rop om feghet. Därtill var byn för gammaldags i sina åsikter. Men där tisslades och tasslades med skräck och undran — och man ansåg att lilla Gretas handling var en synd så stor och svår, att den aldrig kunde bli

henne förlåten. I evigheters evigheter var hon dömd att tillhöra de förtappades skara.

Man viskade om hur självspillingar förr i världen brukat jordfästas efter särskild ritual — ingen klockringning, inga blommor på graven. Efter solens nedgång fördes de till sitt sista vilorum intill kyrkogårdsmuren, och sedan graven fyllts igen, stampades torvorno till ovanpå, för att man skulle glömma, att där alls fanns någon grav.

Men barnmorskans Greta skulle jordfästas precis som ett vanligt, anständigt lik. Och kyrkklockan skulle ringa, och blommor blev där väl också.

En släkting till barnmorskan hade kommit resande för att sköta om alltsammans. Hon själv, stackare, dugde inte till något längre. — Hon satt på en stol i sitt kök och grät och sjöng och lallade, medan hon vaggade fram och tillbaka med överkroppen. — Hon var rakt inte till att känna igen ifrån förr.

Tokiga Joakim kom vandrande med sin stav i handen. Han gick rakt in i köket, där hon satt. Han såg på henne med snälla, bekymrade ögon, och så talade han till henne.

— Lilla Greta är snäll, sade han, en så snäll liten flicka. Henne går det nog bra för. Hon får det gott.

Då lustrade barnmorskan. Hon slutade att lalla, hon satt rak och stilla på stolen. Och så upprepade hon hans ord för sig själv. Det sista mumlade hon om och om igen.

— Gott — gott — gott — — —

— En så rar gammal man, sade släktingen. Vi ska koka litet kaffe åt honom.

Men Joakim ville inte ha något kaffe. Han skulle vidare, sade han. Det fanns många i byn, som hade det svårt. Många, många.

Från barnmorskans gick han till Bjersarp. Där var öppnat just i dag, så han behövde inte stanna utanför grinden. Han gick fram på gårdsplanen, såg sig omkring och fick syn på Jan. Honom vinkade han till sig.

— Du pojke, jag ska säga dig något — men inte nu. En annan gång. Det är inte många jag bjuder hem till mitt — men dig bjuder jag. Du vet, var stugan ligger?

Jan nickade.

— Ja, kom då en gång. En gång, när det är svart omkring dig.

Han nickade mot Jan och vände sig om för att gå. Det vita håret fladdrade och staven stötte taktfast i marken.

— Säg Joakim, undrade Jan, är det meningen att jag skall komma mitt i natten.

Han smålog för sig själv, då han frågade. — Kanske synd att driva med gamlingen? Han var ju inte riktig, sade de?

Men Joakim bara vände på huvudet och svarade blitt och allvarsamt:

— Det gör ingenting om solen skiner, pojke. Kom i alla fall.

— — —

Sandelins Alma var vit i ansiktet, då hon bar fram den sorgliga nyheten till Marianne.

— Barnmorskans Greta har tagit död på sig, fröken.

Marianne reste sig och drog efter andan.

— Det är inte sant, Alma!

— Jo — dagens sanning — ledsamt nog. Gamle Johan skar själv ned henne.

— O, flämtade Marianne, o, så hemskt! Men varför? Alma? Varför?

Alma skakade på huvudet.

— Vem vet det, fröken? Vem vet det?

När Marianne blev ensam, kände hon sig kall av förskräckelse. En människa, som hon träffat så nyss — talat med så nyss — och nu plötsligt — detta förfärliga — — —

Så kom hon att tänka på Gretas ord — de sista hon hört.

— Jag är bara så gränslöst olycklig!

Tänk, om det var för Jans skull, hon gjort det?

Marianne funderade länge, och kom till den slutsatsen, att det var så. För Jans skull!

Men Jan, stackare? — Inte kunde han väl hjälpa, att en flicka gick och blev kär i honom? — Och att han tyckte om någon annan? — Nej, det kunde han inte! Stackars Jan! Det här skulle nog ta honom hårt i alla fall! Fast han rakt inte rädde för det.

Hon — just hon, måste trösta honom! Det var

hennes plikt — och å, så gärna hon fullgjorde den!

Hon gick raskt nedför verandatrappan och gav sig på väg till Bjersarp.

Just då hon svängde in på vägen fram till gården, dammade en skjuts förbi bakom henne, på landsvägen. Hon gav sig inte tid att stanna och se varifrån den var. Att se på alla skjutsar var annars en vana, hon tillägnat sig här i Särlinge. — Men nu hade hon alldeles för bråttom.

Hon fann Jan inne i den tomma ladugården. Han satt på foderbordet, med huvudet stött mot händerna. Han såg underlig ut — sorgsen, nästan förtvivlad. Visste hon inte, att han tog det hårt!

Hon smög fram till honom och lade armen om hans nacke.

— Jan! sade hon och det var en oändlig ömhet i hennes röst.

Han lyfte på huvudet och gav henne en skygg, bedrövad blick.

— Marianne, vet du det?

Hon nickade.

— Du menar detta med Greta — ja, jag vet. Det var därför jag kom hit.

Han mumlade lågt:

— Jag visste inte förrän alldeles nu nyss — — —
Å, det är — — — det är — — —

Marianne böjde sig ned och kysste hans panna.

— Men käraste, visst är det hemskt och svårt, men du skall inte ta det så — så hårt, Jan.

— Det är ju min skull, sade han dovt.

— Ja men Jan, hör på mig! Även om det vore så — det kan ju hända — så kan du ju inte hjälpa det! Du har ju alls ingen del i det!

Jan satt tyst ett ögonblick. Det ryckte i hans ansikte, hans händer knöto sig. — Nu — nu stod allt på spel, kände han. — Nu gällde det att visa, om man var feg eller ej. — Han ville inte se på henne. Gjorde han det, då visste han att han skulle bli feg — och tiga. Bara han såg på henne — — —

Han reste sig. Han såg över henne, såg på ladugårdens tjocka takbjälkar, men utan att se. Det låg som en dimma för hans blick.

— Du vet inte, sade han och hans röst var onaturlig och hård. Du vet det inte. Det är mitt fel. Hon — hon var med barn — och det var jag som — — —

Rösten dog bort i strupen på honom. Det var omöjligt att få fram ett ljud mera.

Nu såg han på Marianne. Han såg henne stirra med en konstig, nästan vanvettig blick. Hon stirrade på honom. Så sjönk hon tungt ned på foderbänken, där han nyss suttit. Hon gömde ansiktet i händerna. Grät hon?

Han stod där och såg på henne och undrade över att han ingenting kände. Alls ingenting. — Förut, när han tänkt sig detta — att han skulle säga vad han sagt — och att hon skulle gå bort från honom för alltid — då hade han vid blotta

föreställningen känt en nästan fysisk smärta. Men nu? Ingenting. Bara tomt och dött inom honom. Och ändå — fast hon satt här alldeles bredvid, var det för honom, som hade hon redan gått. Gått för att aldrig komma tillbaka.

Marianne grät inte. Hon satt med huvudet i händerna och bad en stilla bön om att få dö. Just nu, i detta samma ögonblick. — Att för alltid slippa ifrån livet, som var så elakt och så fult. — Men hennes bön blev inte hörd. Bjersarps ladugård var en gammal, solid byggnad. Ingen av takbjälkarna kunde drömma sig att falla ned och slå en liten storstadsflicka i huvudet — bara därför att hon händelsevis önskade dö.

Hennes hjärta slog som förut — pulsarna tickade levnadsfriskt och obekymrat. Men tankarna vred sig kvalfullt om varandra.

Jan? — Han var ju inte stort bättre än en mördare? Hon skulle aldrig kunna se honom mer. Hon skulle bli sjuk av leda och sorg, om hon såg på honom! Och ändå satt hon här? Här i hans ladugård? Och han stod bredvid? Å, hon måste se till att komma bort härifrån!

Med en kraftansträngning reste hon sig och stapplade mot dörren.

Bakom henne sade en röst stillsamt:

— Skall du inte ens säga farväl?

Då satte hon händerna för ögonen. Hon ville tala, men rösten slog över och blev gäll:

— Jag vill aldrig se dig mer! Aldrig!

Och så var hon ute på gårdsplanen i det bländande klara solskenet. Hon halvsprang ända tills hon hunnit fram till landsvägen. Det var som om hon varit rädd — fruktat att bli förföljd.

Det rök av torrt damm på vägen. Hon fick det i näsan och i halsen, så att hon måste hosta. Hon kunde inte springa längre. Benen kändes i ett slag blytunga. Hon gick framåt steg för steg med sänkt huvud.

A, skulle hon någonsin mer kunna höja huvudet? Efter allt detta, som hänt? Och se folk i ögonen? — De visste det snart allsammans. Att Greta tagit livet av sig för att han — Jan — — — Och hon hade tyckt om Jan! — A, vad det var hemskt allsammans! Och så vedervärdigt fult! Och hon — hon själv — hade del i det. Hon hade spelat sin roll i dramat. — Om det varit vackert ändå! Men det var rått och lågt och fult och vämjeligt allsammans. Flickan — den stackars flickan! — Måste hon nödvändigt hänga sig? Kunde hon inte valt ett annat dödssätt? Mindre brutalt och osmakligt? — Var det tvunget att själva döden tog intryck av livet och blev ful, den med?

Marianne snyftade till, där hon gick. Hon måste bort, så mycket var säkert. Redan i dag skulle hon resa. Hon fick gå och säga åt Alma. Och sedan packa.

Men å, så lång vägen var. Det apelsingula huset tycktes ständigt lika långt borta — och vägen var eländigt dammig och tung att gå.

Nu, äntligen, var hon framme vid verandatrappan. Hon grep tag om ledstången och gick uppför trappstegen. Hon gick genom verandan och öppnade dörren till sitt rum.

På tröskeln blev hon stående. Hon såg och såg och ville knappt tro sina ögon.

Någon reste sig från en stol där inne. Någon, som var lång och bredaxlad. Någon, som log mot henne med ett par smala läppar. Det skälvde kring dem en smula. — En blå, leende blick mötte hennes.

Hon tyckte att hon stod kvar där på tröskeln i timal. Men i verkligheten var det bara några sekunder. Så sträckte hon ut armarna och ropade:

— Erik!

I detsamma var han framme hos henne och tog henne i sin famn. Hans armar höllo henne i ett grepp så fast som ville de aldrig släppa sitt tag mera. Hon borrhade in näsan i hans rock. — Å, den doften! Det var vår i den — en solig, brådskande storstadsgata, bilhorn, som tutade — och syrëndoft från parken intill. Allt det, som hon rest bort ifrån, kom tillbaka till henne i den doften. — Hon var hemma igen! Hemma!

Där låg någon underlig, drömlig tillvaro mellan nu och då. Ett ögonblick låg den kvar — men så löstes den upp i rök och försvann i intet. Nu och då gled o ihop och blevo ett.

— Å Erik, utbrast hon, vad jag har längtat!

— Jag också.

— Men nu tar du mig med dig hem — gör du inte?

— Jo visst — så snart du vill!

Hon stampade i golvet av iver, som ett barn.

— I dag, Erik, i dag vill jag resa!

Han smålog, och med armen fortfarande om hennes axlar, drog han fram en tidtabell ur fickan.

— Fem och tio, chérie — passar det?

— Det passar, jublade hon, det passar härligt!

Han tog med båda händerna om hennes axlar och sköt henne litet ifrån sig.

— Nu ska vi se, om prinsessan ser kry ut också?

— Jag är kry, avgjorde Marianne.

Han log mot henne.

— Vet du vad doktorn säger, Mi, barn? Han säger, att det aldrig varit någon fara med dina lungor.

Han drog henne intill sig igen och kysste henne.

— Nå, är du inte glad?

Hon såg på honom. Så log hon.

— Jo, Erik. Jag är glad.

Det var något, som skymtade förbi och försvann för hennes inre syn. — En gyllne väg, som ledde bort från livet — ut i vila och stillhet. Hon hade trott att den fanns så nära henne. Men nu gled den bort, långt, långt bort. Mellan henne och den vägen låg livet — soligt, kanske också en smula dammigt — men kanhända — kanhända värt att leva ändå? Det måste bli vackert, livet.

Och blev det fullt alltibland, så fick man se till att glömma de stunderna. Vända bort huvudet och blunda.

Hon tog om Eriks händer och gjorde sig varsammt fri ur hans famntag.

— Nu måste jag packa, sade hon. Vi får inte försumma tåget, ser du.

VIII.

Halta Mina var olycklig och bragd ur fattningen. Att tänka sig, att något sådant kunnat inträffa! Hon hade gått till sin syster i Månsgården för att hälsa på. En timme eller ett par hade hon tänkt stanna — men nu — — — ja, nu fick hon väl stanna i veckor, kanske.

Månsgården var stängd. Smittan hade kommit dit också. Och en morsk veterinär från staden hade helt resolut förbjudit Mina att lämna gården.

Månsgården?! — Att kreaturspesten farit fram över Bjersarp, det fann Mina bara riktigt och i sin ordning. Det var en straffdom från ovan — och folket i Bjersarp var en samling syndare. — Men Månsgården? Mina kände sig faktiskt förnärmad. — Vad menade Herren?

Hon hade så mycket att grubbla över, där hon satt i gårdskammaren. — Tiden var ond, så mycket var säkert — och Särlinge blev allt mer och mer ett Sodom. Kanske skulle Herren en vacker dag sända eld och svavel från himmeln? Kanske fanns där inte ens tio rättfärdiga i byn? — Vem kunde veta det?

Och kyrkoherde Ollén, som hon alltid ansett som den rättfärdige över alla rättfärdiga — hur

konstigt hade inte han burit sig åt? — Gått åstad och gjort sig god vän med den ogudaktige Olaus i Bjersarp! — Och nu påstods det, att Olaus varit i prästgården och suttit och druckit toddy med prästen, och de hade pratat så gemytligt som helst.

Vem i all världen kunde man lita sig till efter detta? — Var det att undra på, om Herren skickade pest och missväxt över en by, där sådana ting kunde ske? — Men nog borde han ha skonat Månsgården, ändå!

— — —

Kreatursbesättningen fick gå i döden här som i Bjersarp. Men torkan och hettan hade blivit allt värre. Den stora graven började stinka, innan man hunnit mylla igen den.

Måns Fredrik och hans far voro tysta och surmulna. Men ibland kom där en glimt i deras ögon. Kanske var det inte så befängt tokigt ändå? — Ont blev det om foder i den här torkan — korna voro skrabbiga och mjölkade dåligt — och staten betalade deras värde fullt ut.

Veterinären från staden skulle stanna och övervaka nedslaktningen. Men han trivdes bra, tycktes det, så han blev kvar och övervakade desinfekteringen också.

Husets dotter, Berta, var så rund över höfterna och slank om midjan. Hon hade halmgult hår, som lockade sig vid örönen, och blå ögon, som hon kisade med. — Hon hade mjuka, vita hän-

der, läste romaner och broderade väggbonader. Hon höll sig litet förmer än de andra bondjäntorna.

På kvällarna stodo hon och veterinären och kysstes, i trädgården, bakom stora apeln.

Och så en kväll drog han henne intill sig och bad att hon skulle bli hans. — Inte för all framtid kanske — det sade han inte — men nu, just nu.

Berta tänkte på romanerna — precis så här brukade det gå till. Och hon nickade till svar:

— Ja — om du älskar mig.

— — —

Barnmorskans röda hus bommades till. — Själv blev hon lyftad upp i en kärra och skjutsad till stationen. Släktingen hade ställt om det alltsammans. Fru Eriksson kunde ju inte sköta sin syssla. Och inte sig själv heller. Hon måste bort och ha vård.

Så lämnade hon Särlinge för alltid. Det hade en gång varit hennes dröm, detta. Nu hade hon fått den uppfylld. Men hon märkte inte mycket av det. Hennes hjärna var en mekanism, som inte längre fungerade. Något hade gått sönder och kunde inte lagas av människohänder.

Det var ett barn, de hjälpte upp på kärran. Ett barn och på samma gång en åldring med vita hårtestar och darrande händer.

Hon sjöng, när kärran sattes i gång. Hästen lunkade varm och slö den vanda vägen mot stationen. Och fru Eriksson småskrattade och sjöng:

— Nu ska jag åka — nu ska jag åka — — —

Skjutskarlen betraktade henne högtidligt och allvarsamt. Han satt ytterst på kanten av sätet, som om han varit rädd för henne. Och det var han väl också. Det känns alltid kusligt och skrämmande att se en människokropp, där själen gått sönder och förvandlats. Men barnmorskan själv satt där så lugn och trygg och lallade:

— Jag ska åka — åka — åka — — —

— — —

Sandelins Alma behöll sin lilla stadsfröken i kärt minne. Hon hade hört vad som pratats och tisslats om Jan. — Det var en stor skuld han fått att bära vid så unga år, stackare. Och Alma kunde gott förstå att lilla fröken blivit skrämmd och gett sig av. — En rar fästman hade hon också — och kanhända var det inte riktigt rätt, att hon gått här och dragit med Jan så mycket — — — Men inte kunde Alma döma henne för det. — En vet väl, hur ungdomen är! Den svärmar och skrattar och är flyktig av sig. Och om hon, fröken, glömt fästmannen för Jans skull, då, en tid — så hade hon väl nu glömt Jan för fästmannens skull.

Men, hur det var, kunde Alma inte rå för att hon tyckte synd om Jan. Han var bliven så tyst och dyster, så det skar en i hjärtat att se honom. Ja, han hade fått att tänka över, stackars pojke.

— — —

Jan arbetade och knogade som förut. Men han var ledsen att arbetet rakt inte ville räcka till, numera. Den tomma ladugården gav ingenting att

möda sig med — vårarbetet var slut — och skördetiden var inte kommen. Han gav sig till att finna på arbete — gjorde överloppsgärningar och slet ibland i onödan. På så sätt fick han sömn om nätterna.

Men när dagen gav honom lediga stunder, kommo tankarna och plågade honom. Det var som en tung börda. Skulle han aldrig bli den kvitt?

I sådana stunder tyckte han sig ibland se Mariannes ögon le emot sig. Och han kände saknaden svida i hjärtat. Men saknaden var blandad med förödmjukelse. Och med tanken på Greta. Det var som om ett ok tryckt över hans axlar. Skulle det alltid förbli så? — Alltid?

Han trodde det fullt och fast. Han trodde, att vad man känner och tänker och upplever vid tjuugu år, det sitter kvar i sinnet, när man är trettio — fyrtio — femtio.

När man är ung, är sinnet så lyckligt elastiskt — men man vägrar erkänna att så är. Man kan inte tro det.

— — —

Det var en händelse, att Jan en kväll kom att ha vägen förbi Joakims stuga.

Han såg gubben sitta på trappan, och han mindes inbjudningen han fått.

Om han skulle gå fram och hälsa? — Han kände sig så eländigt ensam — till och med en gamling, som folk ansågo tokig, kunde vara ett sällskap just nu. — Det enda sällskap, som fanns till hands

för honom. De andra i byn? — Han kunde inte tala med dem. Deras blickar voro skrämnda, avvisande. — Han kände det — de ansågo honom som en förbrytare nästan.

Men kanske den här gubben inte delade deras åsikt? Han var ju tokig?

Det oklara begreppet tokig, blev i den stunden Jans tröst. Han kände sig vänligt stämd, då han med långsamma steg gick fram mot Joakims stuga.

Den gamle reste sig och sträckte ut handen.

— Så, du kommer nu. Jag har väntat på dig pojke. Kom in!

Och Jan steg över tröskeln in under det låga, mörka taket.

Här var en underlig ro och fred. Han satte sig på pinnsoffan.

— Jag ska koka kaffe åt dig, sade gubben. Se här! Och han tog fram ett par rosiga kaffekoppar. Vet du vem jag har fått dem av? Av en vän till oss bägge två, du Jan. Av den lilla dockan, som jag träffade på utanför din grind.

Jan stirrade på kopparna. Han var tyst en lång stund, så sade han lågt:

— Det är fel — hon är ingen vän till mig.

Då nickade Joakim och log.

— Du tror det? Ja, ja — kanske inte nu. Men om fem — tio år, när hon tänker tillbaka på byn här, så är det bara dig hon minns av alltihop. Och det minnet, pojke — det minnet kommer hon

att klappa om en smula. Alldeles som jag klappar om katten min.

Han strök den trinda, grå katten över ryggen och så började han syssla med att få eld under kaffekitteln.

— Om fem — tio år? upprepade Jan misstroget. Fem, tio år, vem visste, om man levde då? Det var ju en hel evighet. Och för resten, hur skulle hon kunna minnas honom då?

Han skakade på huvudet.

— Hon tycker, att jag har gjort för mycket ont. Så hon vill aldrig tänka på mig mer — eller minnas — — —

Joakim hade just fått fyr i spiseln. Han reste sig mödosamt.

— Ont? sade han. Ont? Hur kan du veta, att du gjort vad ont är? Det som ska ske, det sker, pojke. Och det, du har gjort, fick du väl på din lott att göra.

Här talas så mycket om vad som är gott och vad som är ont — men vem vet det? Ni får lära er en hop om det, när ni är små, och sen sitter det i. Men det är felet, du pojke. Man skulle aldrig lära sig sånt, som ingen kan lära. Har du läst din bibel, va? Har du funderat något, mens du läste, så det har blivit mera än ord för dig? Ja, jag frågar jag — men du behöver inte möda dig med att svara. När jag sitter ensam, så frågar jag katten. Det är så mycket, man inte

begriper, ser du, och då är det liksom en hjälp att fråga. Om man också inte får svar.

Har du läst i bibeln om kunskapens träd på gott och ont? Minns du, att människorna fick äta utav livets träd, så mycket de ville — bara de aktade sig för att fnalla på kunskapens träd? Vad tror du det kan betyda annat än ett: att de inte skulle skilja på gott och på ont. De fick ta vad livet gav — men de fick inte dela upp det i ont och inte ont. Det skulle vara gott — alltihop.

Nu går jag här och undrar på en sak: Det som gällde för dem, ska väl gälla för oss också? För mig, och för dig, pojke. Om du har gått och ätit äpplen från livets träd, så säger jag bara: fortsätt med det! Där finns, så det räcker till och blir över.

Men minns mina ord: ge dig inte till att tugga äpplen från det andra trädet — kunskapens träd på gott och ont, för det är förbjudet för människan. Någon glädje får du inte heller av det, för där växer bara surkart, som torkar ihop munnen och gör magen sur.

Jan satt framåtlutad och lät orden gå över sig utan att lyssna till dem.

Han såg på de rödrosiga kaffekopparna och tänkte på Marianne. Det var tunga, sorgesamma tankar, han tänkte.

Gubbens ord passerade förbi hans öron som

suset i löven därutanför. Även om de kunnat innebära någon tröst, hade han inte lystrat till dem.

Han ville inte ha någon tröst. — Han var alldeles för ung, och hans sorg var alldeles för stor.

Joakim såg på honom. Han smålog litet vemdigt för sig själv, och så gick han fram till spiseln och lyfte kaffekitteln av elden.

— Jag har andra koppar också, muttrade han. Vill du, så ska jag ta bort de här?

Jan lyfte på huvudet.

— Nej, sade han kort.

Men inom sig tänkte han:

— De säger, att du skall vara tokig — men jag tror du är klokare än alla vi andra tillsammans.

IX.

Det var en söndag.

Den hade börjat så solig och het som alla andra dagar. Och över den dammwhita vägen gick folket i skaror mot kyrkan.

Orgeln spelade och kyrkoherden kom upp i predikstolen. Han talade så vänligt och stilla. Det var som om ängslan blev lättare, medan man hörde honom tala.

Annars hade man nog orsak till ängslan.

Torkan hade ju förstört höet på de flesta stäl-
lena. Nu var det säden, som frågan gällde. Kom
det inte regn snart, blev också den förstörd.

Kreaturspesten sköts nästan i bakgrunden för
oron över säden. Man var så van att se de vit-
limmade mjölkkanorna, så man tänkte knappast på
det. Och sedan Månggården sluppit ur sin isole-
ring, hade sjukdomen inte hemsökt flera gårdar
i byn. Men torkan — torkan! Skulle den fortfara,
blev det missväxt och nöd.

Kyrkoherdens röst hördes ut över menigheten.
Den var svagare än förr, men man hörde den lika
bra för det. Kanske berodde det på, att man lyss-
nade till orden mera än förr? De voro som goda
gåvor, orden — man sträckte ut händerna för att

ta emot dem. — Förr var det så ofta bestraffningar. Och dem tar man — motvilligt — med ryggen mot den, som ger.

Det föll en skugga över valven. Och plötsligt tystnade rösten där uppe.

Alla ansikten vändes mot fönstren.

— Tam, lät det, tam — tam, tam, tam, tam.

Vad var det? — O, under — det var regndroppar!

Den tillslutna himmeln hade plötsligt öppnats. Det var räddningen, som nu silade ned ur grå skyar.

Kyrkoherden hade tystnat mitt i en mening. Och den meningen blev aldrig avslutad. I stället föll han på knä där uppe. Han knäppte händerna och sade med bruten röst:

— Nu tackar Gud allt folk!

Han stod oq^h letade efter ord. — När han funnit dem, hade också stämman blivit fast och klar:

— Låt oss alla böja våra hjärtan och våra knän inför den högste, och tacka honom för hans nåd!

Det blev en stunds förlägen tystnad i bänkarna. — Böja knän? Det var ju inte brukligt att man knäböjde i kyrkan. Skulle man våga det otroliga att bryta mot seden? — Men prästen hade ju sagt, att man skulle?

En liten femårig flicka bröt isen. Hon såg upp mot predikstolen, så reste hon sig från bänksitsen och dunsade ned på ett par små knubbiga

knän. Så enkelt och naturligt, som om det alltid varit skick och sed här i Särlinge.

De äldre följde exemplet en efter en. Först tveksamt, men sedan, allteftersom mängden av knäböjande växte, allt djärvare.

Stela knän böjdes — helgdagskläderna släpades i dammet utan vidare tvekan.

Och så blev det tyst i Särlinge kyrka. Så tyst att en ensam fluga, som surrade mot ett korffönster — tycktes åstadkomma ett förfärligt buller.

Men nu smattrade regnet mot rutorna allt kraftigare. Flugans surr dränktes i ljudet av vattendroppar, som slogo mot fönsterglasen.

Så reste prästen sig där uppe. Han räckte ut handen och vinkade till klockaren uppe på läktaren.

— Spela — låt oss sjunga! Nu tackar Gud allt folk!

I bänkarna reste man sig igen. Och så stod församlingen där och och sjöng. Det var en lovsång, som ekade i valven. Om också rösterna voro bristfälliga, och tonerna ofta nog blevo falska, så var den ändå framsprungen ur hjärtanas djup.

Denna gudstjänst, som föll utom ritualen, grep människorna på ett särskilt sätt. De kände den som en personlig upplevelse — och de tyckte sig i ett helgat ögonblick ha kommit i den högstes närhet.

Det var en sådan stund, som de skulle berätta om för barn och barnbarn en gång.

— Jag minns den sommaren då torkan var så svår — — —

— — —

Det välsignade regnet — vad det gjorde gott! Träd och buskar, som varit dammgrå och torra, blevo gröna igen. Och säden började repa sig. Det doftade som om en ny vår kommit till byn. Och människorna började le mot varandra och dryfta vardagens angelägenheter.

Kyrkoherde Ollén satte nya plantor på sin makas grav och glädde sig åt deras tillväxt. Livet har många glädjeämnen, även om de var för sig tyckas små.

Halta Mina började sina vandringar på nytt, om också prästgården inte mera var deras ständiga mål. Livet gick sin gilla gång i den lilla byn. Det var sommar, och gladioler och dalior blommade i trädgårdstjapporna.

Och när solen efter ett par veckors tid kröp fram ur molnen, då hälsades den med glädje. — Nu skulle skörden börja snart — och nu var det sol, som behövdes. Sol och torka.

Så växla människornas önskningar här i livet.

— — —

Lovisa i Bjersarp hade bett att få ta till sig en brorsdotter för att ha hjälp i den brådaste skördetiden. Och Olaus samtyckte villigt. Unga händer och unga krafter voro välkomna överallt.

Brorsdottern kom. Hon hette Karin och hade guldblont hår. Hennes ögon voro glittrande glada,

tänderna vita och läpparna kysslystet röda. Hon var bara aderton år. Hennes kropp var smärt och välväxt — hennes händer voro mjuka och starka och utförde arbetet, som om det varit lek.

När Olaus körde slättermaskinen, gick hon bakom den och band kärvar. Och bredvid henne gick Jan.

Ibland fumlade hon med knutarna och fick bara två kärvar färdiga, medan han gjorde fyra.

Då kom han fram och hjälpte henne. Och så pratades de vid. — Bara några ord varje gång. Mera hans inte med. Olaus var inte den, som lät sina medhjälpare ligga på latsidan.

Det låg som ett solsken över flickans ljusa hår och i hennes skrattande ögon. Det värmde och gjorde en glad att se på henne.

Jan kände hur alla de bedrägliga tankarna gled undan en efter en. Som en ond dröm förflyktigades de och upplöstes till intet.

I stället för dem nästlade där sig in en önskan i hans hjärta:

— Den där solskensflickan, hon måste stanna på Bjersarp! Nu och alltid!

Han såg på henne så ofta hon var i närheten. Och hon såg på honom tillbaka — blev litet röd i kinderna och log.

Skördetiden gick fort — alltför fort. En vacker dag skulle hon resa. — Jan gick och undrade, hur snart det skulle bli. Han ville veta det för att kunna hindra det.

Så en dag sade hon:

— Jag reser i morgon.

Hon såg ledsen ut, när hon sade det.

Jan och hon voro ensamma i Bjersarps kök. Hon stod och diskade och han såg på.

Men när hon sagt de orden, gick han fram och tog hennes händer. Hon fick inte ens torka dem — de runno av vatten. Och så kysste han henne utan vidare.

Hon ville bli ond men kunde inte. Hon blev ju så hjärtans glad. Från första stunden hon såg Jan, hade hon tappat bort sitt hjärta till honom.

Och nu sade han:

— Du får inte resa. Aldrig, hör du. Vi gifter oss så fort jag gjort av exercisen och blivit myndig. Är du med på det?

SLUTORD.

Sommaren går och hösten kommer över Sär-
linge by.

Såden är bärgad under tak, och de sista äpplena
plockas in. Man slaktar och kokar sylt, man tvät-
tar och man fejar överallt.

På åkrar och gården är där brådska som på
våren. Där skall plöjas och sås innan tjälen kom-
mer i marken.

Så en kväll kommer vinden farande över slätten.
Den sliter löven av träden, och gräset gulnar på
marken.

När vinden tystnar och månen lyser över byn,
då tjuta ugglorna i grandungen invid kyrkan. Ett
klagande, längtande ljud.

Det kan hända att det ljudet tränger genom
fönsterrutorna in i husen, där människorna sova.
Det kanske kommer dem att sucka i sömnen —
längtan griper dem också. Och med längtan följer
ängslan. De veta ju inte vart de längta.

Kanske väcker ljudet dem någon gång. Då
lyssna de och tänka: Ugglorna tjuta. Nu är det
någon, som skall dö.

Men ugglorna tjuta varje kväll, när månen lyser
på himmeln, och vinden tigger.

— — —

När hösten gått, kommer vintern. — Den lilla byn ligger där som en grå samling hus. Trist och färglös. Och i husen leva människorna sitt liv i arbete och möda.

En natt är den vida rymden täckt av moln. Och från molnen börjar det falla vita flingor allt tätare.

Den stora slätten blir vit som bomull. Och den lilla byn blir vit. Alla konturer suddas ut. Som en ullig, vit kattunge ligger Särlinge by under den grå himmeln.

— — —

Och så skall våren komma efter vintern, och sommaren efter våren. — En ständig kretsgång.

Som årstiderna växla, så växla också människorna. De gamla dö bort, och de unga växa till.

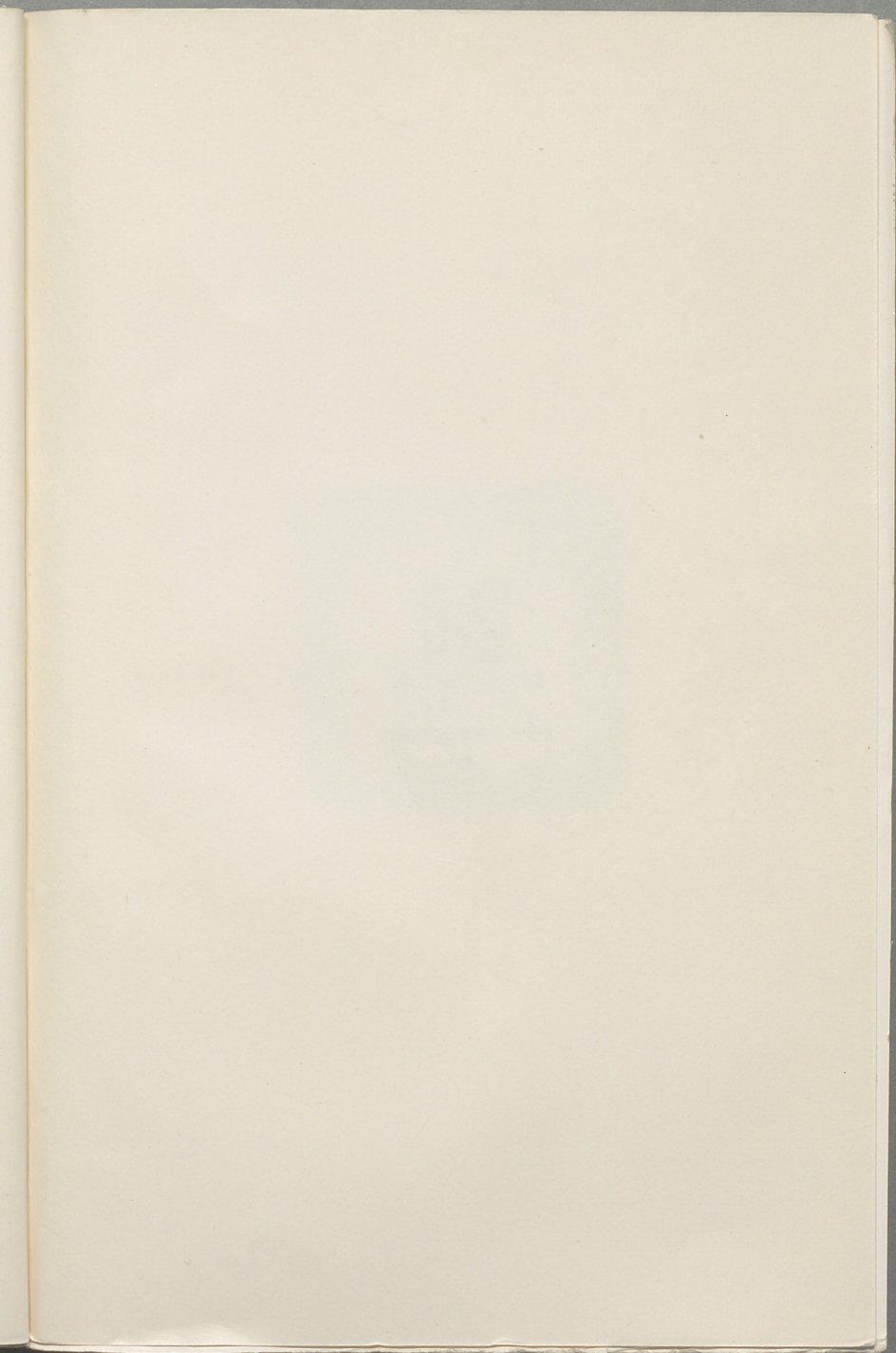
En dag skall väl den gamle med det fladdrande, vita håret somna in, mätt av år och dagar. — Efter honom komma de andra — Halta Mina, kyrkoherde Ollén, Olaus i Bjersarp. — Samma väg skola de alla — alla.

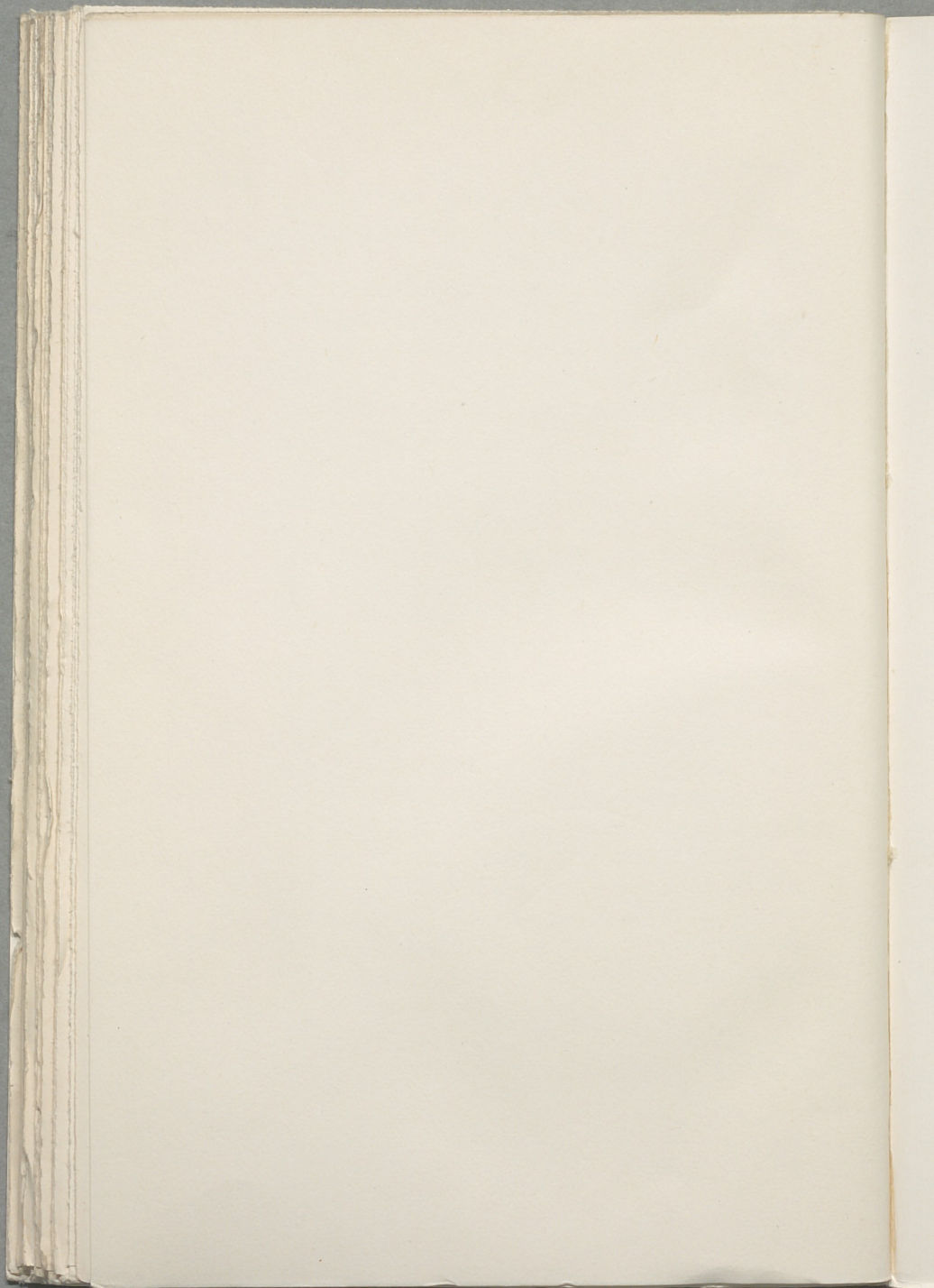
Och fast Särlinge by är så liten och oansenlig har den för dem innefattat hela världen. Den är det enda de lärt känna av jorden, som skall vara så stor.

Deras fäder, de själva och deras barn — alla ha de blivit födda där. — Där ha de arbetat, fröjdats och sört — där ha de drömt den korta, brokiga dröm, som kallas livet.

The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a list or a series of entries, possibly related to a historical or scientific record. The text is mirrored across the page, suggesting it may be bleed-through from the reverse side or a very light scan of a printed document. No specific words or numbers can be discerned.

schreiner
+ Group

1000000011344

LÄSESALSLÄN

Kungliga biblioteket

EP_EBI

Ny svensk skönlitteratur.

- Anna Björkman*, Den öppnade porten. En historia från Skåne. 2: 75.
Thora Dardel, Adelsbarn. Roman. 4: 75.
Anna Lenah Elgström, Revolutionsnoveller. 4: 75.
Hugo Gyllander, Jönsson och andra småsaker. 3: 75.
Hasse Z., Stor sand. Historier från en ö och annat. 4: 75.
Frank Heller, Odyssevs eller de sju menyerna. 5: 50.
Gustaf Hellström, Sex veckor i Arkadien. (En man utan humor 3.) 7: 50.
Gunnel Holzhausen, Skånska noveller. 3: 25.
Adolf Johansson, Sömngångaren och andra noveller. 4: 75.
Sigrid Kurck, Margareta Akeleye. Berättelse från den gamla goda tiden i Skåne. 5: 50.
Pär Lagerkvist, Gäst hos verkligheten: Vid en järnvägsstation. 4: 75.
Carl Larsson i By, Lantliga historier. 3: 75.
Gertrud Lilja, Den ensamma. Noveller. 3: 75.
Ernst Lundquist, Succès och andra historier från norr och söder. 6: 50.
Ludvig Nordström, Historier. 6: 75.
K. G. Ossiannilsson, Fädernas arv. Roman. 6: 50.
Alma Söderhjelm, Unga träd. Roman. 5: 75.
Carl R. af Ugglas, Söndagsbarnet och andra noveller. 7: 50.
Gustaf Ullman, Havets gåva. En ungdomshistoria från kusten. 5: 50.
Rudolf Värnlund. Vandrare till intet. Roman. 5: 75.
Ulla Öberg, Adrian Wendts arv. Från Stockholms undre värld. 4: 75

www.books2ebooks.eu